

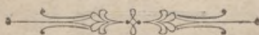
SPRAWOZDANIE

c. k.

GIMNAZYUM TARNOPOLSKIEGO

za rok szkolny

1879.

TARNOPOL
W Drukarni Podolskiej.

1879.

103 743 II

1879

T R E Ś Ć.

Wiadomości pisarzy greckich i rzymskich o ludach nad Morzem Czarnem w starożytności osiadłych. Zebrał Kasper Algierski, zastępca nauczyciela (Wyjątek z pracy obszerniejszej)	3
Część administracyjna przez Dyrektora.	16

Biblioteka Jagiellońska

1002681958

WIADOMOŚCI PISARZY GRECKICH I RZYMSKICH

O LUDACH NAD MORZEM CZARNEM W STAROŻYTNOCI OSIADŁYCH,

zebrał

Kasper Algierski.

(Wyjątek z pracy obszerniejszej).

Morze Czarne (*πόντος εὐξεινός*) znane już było Homerowi ¹⁾. Wiadomości jego są jednak bardzo szczupłe i polegać na nich bynajmniej nie można. Z postępem czasu zaczęły się one rozszerzać, przybierać wyraźniejsze kształty, lecz zawsze nie były pewnymi. Widzimy bowiem, że ani o kształcie, ani o wielkości tego morza nie mieli starożytni dobrego wyobrażenia. Co do pierwszego przyrównywano je do łuku, który miało stanowić wybrzeże Małej Azji, jego zaś wewnętrzną część przedstawiał półwysep Tauryjski, co się zaś tyczy wielkości, sądził Herodot, któremu bliższe wiadomości o tych okolicach zawdzięczyć mamy ²⁾, że odległość od cieśniny Trackiej do rzeki Phasis 11.000 stadyów czyli 277 mil geograficznych wynosi. Ze twierdzenie to jest nieusprawiedliwione, każdemu dzisiaj wiadomo. Tak samo ma się rzecz z górami, które morza tego dotyczą, jak i rzekami do niego wpadającymi. Pierwszych szukano często tam, gdzie ich wcale nie było, drugie znano po większej części tylko przy ujściu, nie mając o biegu dokładniejszego wyobrażenia, albo, co się także zdarzało, podawano jedną i tę samą rzekę pod dwoma różnymi nazwami, co się znów do znajomości tej części ziemi bynajmniej nie przyczyniło.

Na wybrzeżach tego morza osiadły liczne szczepy ludów a to cośmy w ogóle powiedzieli odnośnie do znajomości jego przez starożytnych zupełnie da się odnieść i do znajomości ludów, które stosunkowo do obszaru zajętego były bardzo liczne. Wyliczmy je w tym porządku, jak obok siebie mieszkaly i zanotujemy to, co starożytni pisarze o ich pochodzeniu nam podali. Tam, gdzie takich zapisków etnograficznych nie znaleźliśmy, zaznaczymy tylko położenie geograficzne. Zaczynamy od Tracji.

Tracja ograniczoną była na północ Istrem, na wschód morzem Czarnem i Propontydą, na południe morzem Egejskiem, a na zachód górami rozciągają-

¹⁾ Odyseja III. 286.

²⁾ IV. 85.

cemi się od morza Egiejskiego aż do dzisiejszego Belgradu. To ostatnie szczególnie odgraniczenie nie jest zupełnie ściśle. Na tej przestrzeni mieszkał lud Traków. Herodot 1), powiada że jest to lud najpotężniejszy po Indach i sądzi, że gdyby mu nie zbywało na jedności, to byłby niezwyciężony. Ale rzeczy miały się przeciwnie, bo Trakowie niszczyli swe siły w wewnętrznych walkach otwierając przez to wolne pole działania dla obcych zdobywców. O pochodzeniu ich nic nie wiemy takiego, coby nam wskazać mogło, skąd i kiedy w te strony przybyli, to bowiem co podania mówią, nie może doprowadzić do żadnych pewnych wniosków, któreby krytykę wytrzymać mogły. Uważani są zatem za autochtonów. Herodot 2) opisuje ich zwyczaje, a wszystko, co się od niego dowiadujemy, jakoto: kupowanie żon, pogardzanie uprawą roli a oddawanie się natomiast wojnie i rozbojowi jako najzaszczytniejszemu zatrudnieniu, wszystko to wskazuje na wielkie podobieństwo z Germanami, wyjąwszy zwyczaj nakłuwania skóry, które tymże było zupełnie obce. I u innych pisarzy starożytnych, jak u Sylaxa 3) znajdują się o Trakach wzmianki, ale na nic takiego nie natrafimy, co by na szczególną zasługiwało uwagę.

Już wyżej wspomnieliśmy, że Trakowie rozpadali się na wiele drobnych plemion. Jednym takim plemieniem Traków z Pontem się stykającym byli Getowie. Mieszkali oni na południowych stokach gór Hæmus aż do morza Czarnego. Północną granicę miał stanowić Ister, gdzie się ze Scytami stykali. Gdy się Rzymianie z Illyricum ku Istrowi posunęli, poznali w górach, na wschód od Germanów lud, który nazwali Dakami i Anartami 4). Nazwę tę przenieśli oni także i na Getów, mieszkających na przestrzeni, gdzie się Danulius kończy a Ister zaczyna. Herodot 5) zauważał, że mówili oni tym samym językiem co wszystkie trackie plemiona; zwyczaje ich jednak miały być nieodmienne.

Drugim potężnym ludem, którego granice dotykały Pontu byli Scytowie. Herodot uważa ziemię Scytów 6) za czworobok, którego dwa boki biegnęły koło morza Czarnego i Kaspjskiego, drugie zaś dwa mianowicie zachodni i północny były do tamtych równoległe. Wszystkie boki były mniej więcej jednakowo długie. Scytowie sami nazywali się Skolotami, Grecy przezwali ich Scytami a Persowie Sakami. Co do pochodzenia tego ludu wie Herodot o kilku podaniach. Według pierwszego byli Scytowie, jak sami twierdzili, ludem najmłodszym i pochodzili od Targitauasa, którego ojcem miał być Zeus, a matką córka rzeki Borysthenea. Z tego małżeństwa miało się narodzić trzech synów: Leiporais, Harporais i Kolorais. Od pierwszego mieli pochodzić Auchatowie (*οἱ Αὐχάται*), od drugiego Katiarowie i Trapiowie (*οἱ Κατάραι καὶ Τράππειες*) od trzeciego, któremu się dostała władza królewska, Paralatowie; wszyscy wspólnie nazywali się Skolotami 7). Według drugiego podania — a mieliby sobie opowiadać Grecy nad Pontem mieszkający — mieli Scytowie być potomkami Heraklesa i jakiegoś potworu pół

1) V. 3.

2) V. 4. 5. 6. 7.

3) p. 27. Strabo VI. 295, VII. 301. Tacyt Ann IV. 46. 48.

4) Caes. B. G VI 25.

5) V. 3.

6) IV. 101.

7) Herodot IV. 6.

panny, pół węża. Trzej synowie z tego małżeństwa, z których jeden nazywał się Scytes mieli być protoplastami Scytów 1).

Trzeie podanie 2), z niewiadomego źródła przez ojca historii zaczerpnięte opowiada, że Scytowie wędrowni, — całylud bowiem rozpadal się na trzy części, w Azji na południe od Araxes mieszkający, zostali pokonani od Massagetów, w skutek czego rzucili się na Kimmeryczyków. Ci podzielili się na dwa obozy. Jedna część chciała uchodzić, druga walczyć przeciw nadchodzącym wrogom. Ten spór dwóch stronnictw zakończył się bitwą, która zniszczyła potęgę Kimmeryczyków. Pogrzebawszy swoich zabitych, opuścili oni ojczystą ziemię, którą Scytowie na rzecz swojej zajęli.

Czwarte podanie, także u Herodota 3) się znajdujące, a pochodzące od Aristeasa Prokonezyjczyka mówi, że nad Pontem mieszkali Kymmeryjczykowie; na południe od nich Issedonowie, potem Arimaspowie, a w głąb ku północy Hyperborejczykowie. Ludy te zaczęły przeć na siebie z północy ku południowi. a ruch ten udzielił się Scytom, którzy uderzyli na Kimmeryczyków i wyparli ich z ich siedzib, zajmując je na swoją własność.

Najwięcej wagi przywiązuje Herodot do trzeciego podania, a na udowodnienie prawdziwości jego przytacza tę okoliczność, że nazwa Bosphorus Cimmericus i t. p. wskazują, że w okolicach za jego czasów przez Scytów zamieszkałych, dawniej Kimmeryjczykowie siedzieli. Inni znów, jak Steph. Byz uważali Scytów za plemię trackie. Wspominając jeszcze o opowiadaniu Diodora 4) według którego pierwotnych siedzib Scytów w północno-wschodniej części Azji szukaćby należało konstatujemy tylko, że z tego, co wyżej przytoczone podania mówią, wynika, że jedni uważali Scytów za autochtonów, inni sprowadzali ich z północy, to znów sądzono, że przyszli ze wschodu lub południowego zachodu. Z tego wszystkiego jednak nie można bynajmniej wnosić, do jakiej rasy lud ten należał. Szczałki języka scytyjskiego przechowane w pisarzy starożytnych, zupełnie nie rozwiązują tego pytania już to dlatego, że są zanadto szczupłe, już to że przez starożytnych tak poprzekręcane zostały, że nawet ich pierwotnej formy rozoznać trudno. Hipokrates (*περὶ ἀέρων? ὑδάτων, τόπων*) powiada, że Scyto wie odznaczał się otyłością, nabrzmiałą ścianą ciała, tak że członki kryły się zupełnie w masie mięsa, oraz cienkim włosem i wielkim podobieństwem między sobą. Wszystko to, jakoteż czenie bóstwa pod postacią meca 5), dojenie klaczy, niesłychana skłonność do niechlujstwa i lenistwa, odurzenie się za pomocą dymu z nasienia konopnego 6) wszystko to wskazywałoby na mongolskie pochodzenie Scytów, gdyby było ich wyłączną własnością. Penieważ zaś tak nie jest, bo cechy te natrafiamy i u innych ludów, twierdzenie o mongolskim pochodzeniu Scytów utrzymać się nie da, przy czem rozstrzyga tu okoliczność, że żaden z pisarzy starożytnych nie mówi o zupełnie odrębnej formie głowy, jaką się rasa mongolska odznacza, co by się było niezawodnie stało, gdyby Scytowie rzeczywiście do rasy mongolskiej należeli. Opierając się na Hipokratesie starali się niektórzy badacze udowodnić, że Scytowie

1) Herodot IV. 8.

2) Herodot IV. 11.

3) IV. 13.

4) II. 43. 44.

5) Herodot IV. 62.

6) Her. IV. 75.

byli Mongołami. Dowody ich jednak są tego rodzaju, że się utrzymać nie dadzą, gdy przeciwnie twierdzenie, że lud ten należy uważać za Słowian, ma wszystkie warunki racjonalnej hipotezy historycznej.

Na półwyspie Tauryjskim w sąsiedztwie Scytów mieszkali Taurowie. Rozpadali się oni na drobne pokolenia. Herodot i Eurypides są pierwszymi, którym wiadomości o Taurach zawdzięczamy. Miał to być lud dziki i okrutny, żyjący wojną i rabunkiem ¹⁾, czyniący morze prawie niedostępnym ²⁾. Jeńcom wojennym odcinali Taurowie głowy, zabierali je z sobą do domu i nabijając na tyki umieszczali ponad kominami, sądząc, że ich to od nieszczęść uchroni. O pochodzeniu tego ludu nie umieją starożytni pisarze nic pewnego powiedzieć. Herodot odróżnia ich kategorycznie od Scytów ³⁾. Strabo ⁴⁾, Pliniusz ⁵⁾, Owidyusz ⁶⁾ i inni sądzą, że Taurowie są Scytami. Tak więc i tu nie mamy żadnych pewnych wiadomości, przyczem może nie od rzeczy byłoby tu twierdzenie, że jeżeli kiedykolwiek Kimmeryjczycy w kraju Scytów mieszkali to Taurowie byli jedną ich częścią pozostałą w tych okolicach. W takim razie należałoby oni według zapatrywania pisarzy starożytnych do szczepu trackiego lub scytyjskiego, gdyż Kimmeryjczycy byli przez tychże już to za Scytów lub Traków uważani ⁷⁾, które to zapatrywanie nawet u nowszych pisarzy się utrzymało.

Na wschodniej stronie Bosporu Cymeryjskiego — dokładne oznaczenie granic jest prawie niepodobne, — mieszkali Sindowie ⁸⁾, Mela ⁹⁾ nazywa lud ten Sindones i r. bi ich sąsiadami Cyrretów. Strabo ¹⁰⁾ nazywa kraj ich (*Σινδωνίη*) i umieszcza ich w sąsiedztwie Acheów i Aspurgianów Ptolomeusz nie wie o ludzie Sindów i wspomina tylko oporcie Sinda. Inni pisarze ¹¹⁾ mają nieco odmienne zapatrywania. Lud ten uważa Ammian Marcelin ¹²⁾ za potomków owych niewolników scytyjskich ¹³⁾, którzy po wyjściu swoich panów na wypawę wojenną posiadli ich domy i dali początek nowemu szczepowi ¹⁴⁾. Niektórzy nowsi pisarze ¹⁵⁾ uważają Sindów za praojców Cyganów.

Stephan Byzan powołujący się na Apollodora mówi o ludzie Toreatów mieszkającym nad morzem Czarnem. Strabo ¹⁶⁾ liczy lud ten do ludów meocich a Pliniusz ¹⁷⁾ umieszcza go pomiędzy Cercetami i Sindami.

Tenże sam Strabo pisze o ludzie Aspurgianów ¹⁸⁾ i umieszcza go między Fanagorya i Gorgippią. Według Seylaxa ¹⁹⁾ mieszkali Aspurgianowie na wschód od Sindów,

¹⁾ Her. IV. 103.

²⁾ Mela II. 1. Strabo VII. 308. etc.

³⁾ Herodot IV. 102. 119. także App. B. Mithridat 15 - 69. Procop. Byz. Goth. IV, 5

⁴⁾ VII. 308. 311.

⁵⁾ IV. 26.

⁶⁾ ex Ponto III. 2. 40.

⁷⁾ Schol. 102. 119, Apoll. Rhod. II. 163 i inni.

⁸⁾ Herodot IV. 18.

⁹⁾ I. 19.

¹⁰⁾ XI. 492.

¹¹⁾ Pliniusz VI. 5. Apoll. Rhod. IV. 322 Dionisius i t. d.

¹²⁾ XX. 8 - 41.

¹³⁾ Herodot IV, 3.

¹⁴⁾ Plin IV. 25. Val. Flacc Arg. VI. 86.

¹⁵⁾ Koeppen.

¹⁶⁾ XI. 495.

¹⁷⁾ VI 5

¹⁸⁾ XI. 494. XII 556.

¹⁹⁾ p. 31.

Nieco dalej mieszkał lud Cercetów 1). Ziemia ich miała się rozciągać do kraju Acheów 2). Pomponiusz Mela 3) pisze, że Cercetowie mieszkają między Sindonami i Acheami; umieszczano ich także między Heniochami i Moschami. Pliniusz 4) wymienia ich razem z Achajczykami, Marjami, Serrami, a Ptolomeusz 5) robi ich również sąsiadami Acheów. Wspominają również pisarze starożytni 6), że w tych stronach, mieszkali Serrowie, o których co tylko nadmieniliśmy, jakoteż i Melanchlenowie. O pochodzeniu Cercetów, Aspurgianów, Serrów i Melanchlenów nie od starożytnych nie wiemy.

Na południe od Cercetów a na północ od Heniochów mieszkali według Scylaxa 7) Acheowie. Strabo 8) daje im różnych sąsiadów jak Zygów, Heniochów, Cercetów i t. p. Uważał on ich 9) za Achejczyków z Phtiotis, którzy przybyli w te strony z Jazonem. Twiedzono także, że mieli pochodzić z Orchomenos w Bereyi, i że tu przybyli po wojnie trojańskiej, ale nie tej, którą o Helenę prowadzono, Appianus 10), podaje, że Achajczycy nawet o pomoc do Grecyi posyłałi, ale im takowej odmówiono.

Heniochowianie mieli według Strabona 11) mieszkać na Kaukazie obok Achajczyków Zygów, to znów w sąsiedztwie Kolchidy 12). Mela 13) inne ma pojęcia o ich ganiach, Pliniusz 14) mówi, że się znajdowali koło Dioskurias Heraklides 14) sadowi ich nad Phasis; Aryan 16) adzi, że mieszkali na północ od Kolchidy, Ptolomeusz 15) umieszcza ich na północno-zachodniej stronie Dioskurias. Lud ten miał pochodzić od Lakonów 17), którzy z Argonautami pod dowództwem wozniców-Dioskurów, Rhekasa i Amphistratusa w te strony przybyli 18). Według Dyonizjusza Periegety 19) mieli to być Helenowie z wojska Agamemnona. Uważano ich także za Pelasgów 20).

Koraxowie uważani za lud Kolchów 21) mieli sąsiadować z Kerketami i Heniochami. Strabo liczy ich do ludów Pontu, przeciwnie Arystoteles twierdzi 22), że mieszkali nad Pontem. Mela 23), Scylax 24) dają im inne szczepy sąsiadów.

1) Scylax p. 51.

2) Strabo XI, p. 496.

3) I. 19. 14.

4) VI. 5.

5) V. 9.

6) Mela I. 19. 14.

7) p. 31.

8) XI. 492, 495, 497.

9) XI. 495.

10) B. Mithrid. 102.

11) II. 129.

12) Str. XI. 492. 496.

13) VI. 4. 5.

14) 18. 4.

15) Peripl. p. II.

16) V. 8.

17) Lucan. Phar. III 269. Priscian 668.

18) Plin. VI. 5.

19) v. 694.

20) Eust. ad Dion. 687.

21) Hecat. ap. Stephan Byz.

22) Meteor. I. 13.

23) I. 19. 14.

24) p. 31.

Obok Heraxów mieli mieszkać według podania, Hekateusza Ko'owie (*Κῶλοι*) obok których ich także Scylax 1) i Mela 2) wymieniają. Ten ostatni daje im także za sąsiadów Siraków. Ich południowymi sąsiadami byli według Scylaxa 3) Melanchlenowie a jeszcze dalej w tym kierunku Gelonowie. Za nimi idą Fteirofagowie, tak nazwani z powodu niechlujstwa 4). Zaliczano ich do drobnych ludów na Kaukazie, na wschód od Kerketów, Moschów i Kolechów. Dawano im także i inne granice Mela 5) umieszcza ich na wybrzeżu między Koraxami i Heniochami a Pliniusz 6) mówi, że nad rzeką Charien mieszkał lód Saleów, który dawniej nazywano Fteirofagami. Aryan⁷⁾ twierdzi, że na północ od Dioskurias mieszkał lud scytyjski. Według tego byłiby Saleowie Scytami.

Obok Fteirofagów mieszkali Soanowie którzy byli równie brudni, jak tamci. Siedzieli oni na wyżynach Kaukazu powyżej Dioskurias i panowali nad okolicznymi szczepami 8).

Kerketowie (*Κερκεταιοι*) różni od Cyrcetów mieszkali w sąsiedztwie Moschów. Hellaniku, 9) podaje, że powyżej nich mieszkali Moschowie i Charymatowie. poniżej Heniochowie, powyżej Koraxowie. Palephatus 10) uważa, że z Kerketami stykali się Moschowie i Charimatowie.

Tak więc widzimy, że na przestżeni pomiędzy Sindike i Kolchis mieszkało mnóstwo pemiön dzikich, trudniących się rozbojem. Również widoczną jest rzeczą że granice tych ludów są niepewne i tylko z trudnością w przybliżeniu oznaczyć je można, że i co do pochodzenia tych szczepów znajdujemy u pisarzy starożytnych albo bardzo szczupłe wzmianki, albo nawet na żadne nie natrafiamy.

Jeżeli przejdziemy dalej w wytkniętym kierunku natrafimy na Kolchidę. Kolchida była bardzo dawno przyna mniej z powieści znaną starożytnym. Z początkiem Olimpiad uważano ziemię tę za kraniec ziemi; stała się też ona przedmiotem opracowań dla poetów greckich, Tak np. Pindar¹¹⁾ wspomina Phasis i Kolchidę twierdząc, że żyły tam Amazonki. Inni¹²⁾ piszą, że mieszkańcy Kolchidy byli Scytami; Hekateusz Milezyjczyk¹³⁾ wie o kilku szczepach Kolchów i wymienia między nimi Koraxów i Moschów. Herodot¹⁴⁾ mówi, że u stóp gór, a mianowicie nad Pontem mieszkają Kolchowie. Phasis ma płynąć przez kraj Kolchów¹⁵⁾. Ksenofont¹⁶⁾ twierdzi, że Trapezunt i Kerazus leżą w Kolchidzie, a na zachód graniczą z Kolchami

1) p. 31.

2) I. 9. 14.

3) p. 32.

4) Strab. XI. 498.

5) I. 19. 14.

6) VI. 4.

7) Peripl p. 18.

8) Strabo. XI. 499.

9) Steph. Byz. v. *Χαριμαται*.

10) I—C.

11) 77. Pyth. IV. 73.

12) Schol. Apoll. Rhod. IV. 259. 289.

13) Steph. Byz. h. v.

14) I. 2. VII. 193. 197.

15) Herodot IV. 104.

16) Anab. IV. 8. V. 3.

Mosynoekowie 1). Również wspomina o nich Scylax 2) dając im za sąsądów znów inne szczepy. Najobszerniej rozpisuje się Strabo 3), twierdząc, że Kolchowie mieszkają w górach kaukaskich i moszyjskich. Na północ zaczyna się Kolchida wokolicy Pityus i Dioskurias, na południe styka się z armeńskimi prowincjami i Tibarenami; także część Moschów miała do Kolchidy należeć. Większa część Kolchidy miała leżeć nad samym brzegiem morza. Mela 4) umieszcza koło nich Makrokefalów, Becherów, Bruzerów. Miasta Kerasus i Trapezunt miały leżeć w sąsiedztwie Kolchów. Wiadomości Pliniusza 5) i Ptolomeusza 6) o krainie Kolchów znowu są inne. Aryan 7) zgadza się z Ksenofontem mówiąc, że Kolchowie graniczą z Trapezuntami, i jako pojedyncze szczepy tychże wymienia Muchelonów, Heniochów, Zydrellów, Lazów, Apsilów, Abasków, Sanigów 8), w których krainie leży Dioskurias. Pindar 9) jakoteż Herodot 10) mówią, że Kolchowie byli barwy czarnej i że mieli kręcone włosy. Temu ostatniemu wydawało się że są oni Egipcyanami, z tego powodu dopytywał się ich o pochodzenie, co też i w Egipcie czynił. Egipcyanie nie wiedzieli o nich, mniemali tylko, że Kolchowie są szczatkami wojska Sesostrisa; Kolchowie jednak wiedzieli o Egipcyanach. Mówi on dalej, że barwa czarna i włosy nie rozstrzygają o pochodzeniu, gdyż i u innych ludów je napotkać można. Za jego hipotezą — mówi on — przemawia więcej ta okoliczność, że Kolchowie, Egipcyanie, Etyopowie mieli dawno obrzezanie, a Fenicyanie i Syryjczycy w Palestynie przyjęli je od Egipcyan. Ważną tu także jest i ta okoliczność, że Kolchowie i Egipcyanie mieli ten sam sposób przygotowywania lnu do użytku, że ich sposób życia i język był jednakowy. Inni 11) uważali ich za Scytów 12).

Pomiędzy ludem Kolchów i Ampreutów umieszcza Pliniusz 13) Lazów (*Λαζοῖν*). Aryan 14) daje im za sąsiadów Zydrellów i Apsileów; Ptolomeusz 15) liczy ich do ludów Kolchidy. Według Steph. Byz. i Ptolomeusza 16) mieli to być Scytowie.

W okolicy Sebastopolis mieli mieszkać Sanegowie (*Σάνηαι*) 17), sąsiadowali zaś z nimi Cilichowie 18), na wschód zaś od Makronów i Mosynoeków mieszkali Kamarytowie 19), w tych też stronach siedzieli podobno Sedoherci 20),

1) Xenoph. Anab. V. 4.

2) p. 32.

3) XI. 492. 497. 527. 528. 499. 492.

4) I. 19. 11.

5) VI. 4.

6) Geogr. V. 9. 10. 11.

7) Peripl. p. 11—12.

8) Aryan Pa. 7.

9) Pyth. IV. 211.

10) II. 108.

11) Schol. Apoll. Rhod. IV. 259.

12) Ritter: Die Vorhalle zbiją to przypuszczenie Herodota.

13) VI. 4.

14) Peripl. p. 2.

15) Geogr. V. 10.

16) V. 10.

17) Arian. Peripl. 12.

18) Arian. Peripl. 19.

19) Amm. Marc. XXII. 8—24.

20) Tacit. Hist. III. 47. Plin. VI. 4. Arian. Peripl. 106.

Na południe od Kolchów umieszcza Scylax 1) Byzerów (*Βύζηρος*). Apoloniusz Rhod 2) sadowi ich między Kolchami i Sa, eirami; Mela³⁾ między; Kolchami, Valer. Flacc 4) i Pliniu-z 5) dają im innych sąsiadów. Strabo 6) uważa ich za część Heptakometów, Stephan. Byz. tak samo twierdzi W Schol. Apoll. Rhod 7) uważani są za Seytów. Scylax umieszcza między Byzerami i Becheirami 8) lud Ekecheirów Becheirowie 9) mieli graniczyć z Chojami, jak twierdzi Hekateusz 10); Scylax 11) umieszcza ich między Ekecheirami i Makrokefalami. Mieli oni być pochodzeni seytyjskiego.

Nieco na południe od Kolchów, na północ od Medów 12) mieszkali Saspeirowie lud seytyjski 13). Należeli oni do 18ej satrapii 14). Apoloniusz Rhod 15) umieszcza ich nad Pontem między Becheirami na zachód i Byzerami na wschód Herodot osiedla ich zdala od wybrzeża. Herodot 16) przywodzi dalej Alarodów mówiąc o nich, że mieli podobną broń, jak Kolchowie; według Steph. Byz. mieli oni mieszkać nad Potem

Do Seytów zaliczani byli także Chalibowie. Tak miał już twierdzić Hezyod 17), a Eschyl 18) szukał ich na północ od Kaukazu. Mieli oni się znać jak wielu powiada, na obrabianie żelaza; mówią o nich tak prozaicy, jak i poeci, Herodot 19) wymienia ich między ludami, które ulegały Krezusowi na zachód od Halys Ksenofont, który przez te okolice przechodził 20) dość obszernie o nich opowiada. Również wie o nich Scylax i daje im za sąsiadów wschodnich Tibarów a za zachodnich Assyryjczyków; Strabo 21) wyjaśnia, że Chalibowie zwali się przedtem Chalibami. Także inni pisarze wiedzą, o nich.

Według Steph. Byz. mieszkali w bliskości Chalibów Tibarenowie 22). Pisarze różnią się w oznaczeniu ich granic; Herodot jednak podaje, że mieli być pochodzenia seytyjskiego. Mieli oni być tak dziecy, że pożerali piersi schwytanych kobiet. W okolicy Trapezuntu wymienia Ksenofont 23) Dryllów, uważając ich za najbitniejszy z ludów mieszkających nad Pontem. Aryan 24) podaje, że

1) p. 32.

2) II. 396.

3) I. 19. 10.

4) Arg. V. 175

5) VI. 4.

6) XII. 378.

7) Scholl. Apoll. Rhod. II. 393.

8) p. 32.

9) Steph. Byz. Etym. M. Eust. ad Dion. 765. Steph. Byz. Etym. M. h. v. p. 195

10) Steph. Byz. v. *Xoi*.

11) p. 32.

12) Herod. IV. 37. I.—104.

13) Schol. Apoll. Rhod. II. 392.

14) Her. III.—94.

15) II.—397.

16) Herodot. III. 94.

17) Clem. Alexandr. Strom. I. 132.

18) Prom. 714.

19) I. 28.

20) Anab. IV. 5. 31. IV. 4. 8. V. 5. 1.

21) XII. 549.

22) Herod. III. 94. Schol. Apoll. Rh. II. 378. 1010. I'senof. Anab. V. 5. 2. Scyl. p. 527.

23) Anab. V. 1.

24) Peripl. P. 11.

to byli prawdopodobnie Sannowie. Ich sąsiadami mieli być Machelonowie, gałęź Kolchów¹⁾ i Heniochowie. Ci ostatni byli najniebezpieczniejszymi rabusiami morskimi w starożytności a rozpadali się na kilka szczepów. O pochodzeniu ich nic nie wiemy²⁾.

Strabo³⁾ i Scylax⁴⁾ mówią o Makrokefalach, którzy według drugiego nad Pontem między Becherami i Mosynoekami mieszkać mieli. Tam umieszcza ich i Mela⁵⁾, nie mniej także wspomina o nich Hypokrates⁶⁾. Mieli oni po narodzeniu ściąkać dzieciom głowy, aby im nadać kształt podłużny. Niektórzy pisarze twierdzili, że Makrokefowie mieszkali u Kolchów⁷⁾.

Hekateusz⁸⁾ wymienia w Azji Mniejszej Makronów. Nie mniej wie o nich także Ksenofont⁹⁾, który ich wraz z innymi¹⁰⁾ za Makrokefalów uważa. Strabo¹¹⁾ mówi o Makronach lecz dodaje, że nazywali się później Sannami. Steph. Byz. wymienia Skytenów, jako sąsiadów Makronów.

Moschowicie mieli być ludem Kolchów. Hekateusz¹²⁾ i Strabo¹³⁾ starali się bliżej określić granice ich siedzib, Mela¹⁴⁾ wymienia ich pomiędzy Gorgipami i Cercetami.

Nad samym Pontem, w sąsiedztwie Tibarenów, mieszkali Mosynoekowie, zwano ich także Mossynami¹⁵⁾. Wspomina o nich także Ksenofont¹⁶⁾ i opisuje fizyczny ustrój ich ziem. Scylax¹⁷⁾ wymienia ich między Makrokefalami i Tibarenami, tak samo Mela¹⁸⁾. Anonim nieco inaczej opisuje¹⁹⁾ położenie ich ziem. Według Strabona^{e)} mieli oni posiadać część gór Skydises. Za czasów t goż nazywano ich Heptakometami.

Hekateusz²⁰⁾ i Scylax²¹⁾ wiedzą o Choiradach (*Χοίραδες*). Na zachód od Mossynoeków mieszkali, jak to już wyżej powiedziano, Tibarenowie lud scytyjski²²⁾, którzy graniczyli także z Chalybami²³⁾. Podług Eforusa mieli oni także mieć za sąsiadów Leukosyryjczyków.

Przychodzimy teraz do ludów mieszkających na zachód od przylądku Jasonium. Wybrzeże morskie dzieli się w tem miejscu ramieniem gór Paaya-

1) Arian Peripl. Pont. Eux. p. 11. Anon. Descript. Pont. Eux. p. 16.

2) Strab. XI. 495 Plin. H. N. VI. 4 Diod. Sic. XX. 25 Tacyt. Ann. II. 68.

3) I. 43. XI. 548. Herod. VII. 78 II. 104. Ksenof. Anab. V. 5. 18. VII. 8. 25. Apoll. Rhod. II. 22. — 4) p. 33. — 5) I. 19.

6) De aere §. 80—82.

7) Herod. III. 94. II. 104. VII. 78.

8) Steph. Byz. v. *Μάκρορες*.

9) Anab. IV. 8.

10) Schol. Apoll. Rhod. 1024

11) XII. 548.

12) Apud. Steph. Byz.

13) XI. 797.

14) I. 2. 5.

15) Scylax p. 33. Anabasis V. 4.

16) I. 9. 14. Scylax p. 31.

17) Periplus Ponti Eux. p. 12

18) XII. 549.

19) Steph. Byz. h. v.

20) Steph. Byz.

21) p. 53.

22) Steph. Byz. h. v. et v. Mela I. 2. 5. Diodor. XIV.—30. Schol. Apoll. Rhod. II.

23) Xenoph. V. 1.

dres na dwie części. Ludy, które na wschodniej części tego wybrzeża mieszkaly, odznaczały się dzikością graniczącą zupełnie jeszcze z stanem zwierzęcym, zachodnia część od przyładka Jasonium była więcej uprawna, a zamieszkiwały ją ludy więcej ukształcone. Do takich należą Syryjczycy 1) lub też Białosyryjczycy 2) tak zwani, celem odróżnienia ich od więcej opalonych od słońca Syryjczyków mieszkających na południe od poprzednich w Kappadocyi, których nazywano Kappadokami 3). Jak się z poprzednich miejsc pisarzy starożytnych pokazuje, należał lud ten do szczepu Syryjczyków, od czego też nazwę swą otrzymał

Na zachód od kraju Białosyryjczyków leżała Paflagonia. Granicami jej były: na wschód rzeka Halys oddzielająca ją od Pontu, na południe góry Olgassys; na zachód rzeka Parthemius, a na północ Pontus Euxinus. Lud zamieszkujący ten obszar zwał się Paflagonczykami. Co się tyczy pochodzenia jego, to należał on do szczepu Syryjczyków 4), był zatem spokrewniony z Kappadokami. Różnili się oni zresztą całkiem od swoich sąsiadów trackich i celtyckich, tak co do języka i obyczajów jak nawet co do uzbrojenia 5)

Na zachód od Paflagonii leżał kraj Bitynią zwany. Granica jego wschodnia stykała się z Paflagonią, północną stanowiło morze Czarne, Bosphorus Tragicus i Propontis, zachodnią Mizya, południową Galacya i Frygia. Nazwa kraju pochodzi od ludu, który go zamieszkał, a który się nazywał Bitynami. Miał on przybyć w te strony z Tracyi z okolic Strymonu 6) gdzie się nawet państwo o nim utrzymała; wybrzeże bowiem morza Czarnego ciągnące się od ujścia Istru aż do Bosphoru Trackiego nosiło nazwę Thynias 8) od plemienia Thyni. Mela 8) wspomina nawet o mieście Bithynis w Tracyi nad Propontyda. Bitynowie nazywani byli zresztą Thraeces Bithyni (*Βίθυροι Θράκες*) 9) albo też Strymonii 70), a kraj sam „*Θράκη η̄ ἐν τῇ Αἰόλῃ*“ 11). Lud ten miał po swoim przybyciu w te strony wypędzić tubylców a mianowicie Mazyjów 12), Mygdonów i Bebryków, którzy według Strabona 13) mieli być także pochodzenia trackiego. Takiemu samemu losowi ulegli także i Kaukonowie znani w głębokiej starożytności w różnych stronach Grecyi, i już u Homera 14) jako sprzymierzeńcy Trojan występujący. Uważano ich za Pelasgów, Macedończyków a nawet za Scytów 15). Najezdniey podzielili się zdobyczą w ten sposób, że Tyanowie zajęli przestrzeń na północy leżącą aż do rzeki Sangarius, Bitynowie więcej na po-

1) Hérodote I. 72 76. V—49.

2) Strabo XII 534. XVI. 737.

3) Herod. I. 72. Dion. v. 974. Strabo XI. 491—511. XII. 533—541. XVI. 737 etc. Tacyt XV. 6. Liv. 38—26 i inni.

4) Herod. II. 204. Strabo XII. 552. Plut. Lucull. 5. 32.

5) Strabo p. 552. Herod. VII. 72.

6) Hor. VIII. 75. Strabo XII. 541.

7) Str. XII. 541.

8) 2. 2. 6.

9) Scylax p. 34. Thuc. IV. 75. Xen. An. VI. 42. Arjymp. 14.

10) Hérodote. I. 1.

11) Ksenofont Anab. VI. 4. 1.

12) Strabo XII. 541—566.

13) VII. 295 et XII. 541.

14) II. 10.

15) Str. XII. p. 542.

Judniu a Maryandynowie na północnym wschodzie osiedli 1). Zauważyć i to należy, że Herodot 2) nie uważa Maryandynów za szczep Tyanów, owszem odróżnia on ich wyraźnie od szczepów trackich w Azji, a nawet Strabo 3) nie twierdzi stanowczo, że Maryandynowie są rodakami Bitynów. Herodot powiada 4), że Maryandynowie w wojsku perskiem byli od Bitynów odłączeni, że mieli różne od nich uzbrojenie a podobne do uzbrojenia Paflagończyków. Wnosićby więc należało, że do tych ostatnich zaliczyć ich wypada.

Wyliczywszy szczepy nad morzem Czarnem mieszkające i skonstatowawszy to co pisarze starożytni odnośnie do ich pochodzenia podają przychodzimy teraz do ludu, który Pontus miastami swemi, niby kołem otoczył i do tej części ziemi zarodki oświaty przyniósł. Są to Grecy. Ścisłe wzięwszy nie byli oni pierwszymi przybyszami w tych stronach; uprzedziły ich tu, jak prawie i wszędzie, gdzie się to plemię osiedlało, ludy starsze, wschodnie, bo południowa część wybrzeża Morza Czarnego jest miejscem, z którym się ludy starożytne dawno zapoznały; mniejszem składowem towarów idących z Azji ku zachodowi. Tak tu, jak prawie na wszystkich innych wybrzeżach morskich pierwszymi byli Fenicyanie. Ze tak jest poświadczają ślady kultu assyryjsko-fenickiego, a miasto Synope, tak później bogate, było pierwotnie kolonią assyryjską. Te osady ludów wschodnich nie były jednokrotnie trwałe; bo jak z Archipelagu, tak samo i z mórz północnych musiały się one pod parciem Hellenów powoli wynosić, którzy zaraz w ich ślady wstępowały; z pozostałymi szczepami zawierali stosunki handlowe, a niekiedy nawet familijne, i tak nie zrywając bynajmniej z przeszłością, ale owszem do niej nawiązując, położyli grunt do przyszłej świetności i potęgi swych kolonij, do cywilizacji kraju przez siebie zajmowanego. Rzecz naturalna, że stało się to stosunkowo bardzo późno i odbywało się powoli. Wszakże wiemy, że Pontus był dla Greka „*ἄζενος*“, bo nie tylko burze i mgła, ale i niektóre ludy nad nim mieszkające i trudniące się żegluga, i korsarstwem robiły go nieprzystępnym. Z czasem jednak oswojono się z temi wszystkimi niebezpieczeństwami, zaczęto zakładać tymczasowe stacje handlowe na samych wybrzeżach, następnie na drodze przemocy, gwałtu, dobrowolnej transakcyi, lub może i kupna zajmowano okolice, korzystnie położone miejsca, zakładano na nich magazyny, ustanowiono stałych agentów pośredniczących w kupnie i sprzedaży i t. p.; a jeżeli takie miejsca nie przejściowe tylko, ale trwałe zapewniały korzyści, w takim razie je zatrzymywano, zabudowywano, otaczano murem i wałem, przez co stały się miasteczkami i z czasem wyrastały w kwitnące miasta. Jeżeli nie zapewniały stałych korzyści, wyzyskiwano je do pewnego czasu, a następnie przenoszono się na inne, celem ich eksploatacji. A trzeba wiedzieć, że interesa opłacały się znakomicie, bo prowadzono je z ludami, będącymi na najniższym stopniu kultury, nie znającymi wartości swych płodów i oddającymi takowe za liche błyskotki które i dla nich, skoro je poznały, stały się niezbędnymi. Nie mniej przynosiło morze wielkie korzyści, bo zapewniało bogaty połów ryb, ziemia okoliczna bardzo naówczas urodzajna wydawała ogromną ilość zboża, lasy pierwo-

1) Scylax p. 34. Xenoph. An. 41 Ptol. I.—1, Mela 1. 19.

2) III.—10.

3) VII. 295.

4) VII. 72. 76.

ne dostarczały materiału budulcowego pod dostatkiem, potężne rzeki nareszcie ułatwiały komunikacją z wnętrzem kontynentu, co wszystko razem wzięte za nadto pociągało do siebie Greka, zanadto jaskrawo przedstawiało mu korzyści materialne, na które tenże niemniej od naszego Żyda był czuły, aby nie pojął całej ich doniosłości, a następnie nie starał się ich zdobyć. A gdy już początek był zrobiony, gdy pierwsze lody zostały przełamane, rzucił się Grek w te strony z tą zuchwałą przedsiębiorczością, jaka go wszędzie i zawsze cechowała. Jak wszędzie tak i tu zrobiło początek plemię jońskie.—Milezyjczykowie—obywatele miasta, które położone w nader korzystnym miejscu, posiadające znakomite przystanie, mieszczące w swych murach ludność uzbrojoną w ogromne siły żywotne, stojącą na wysokim stopniu oświaty, było powołane do odegrania roli wielkodziejowej i przysłać trzeba, odegrało ją, jak skutki pokazały, znakomicie.

Pierwszem miejscem, gdzie Milezyjczycy się usadowili była prastara kolonia assyryjska Sinope, miejsce, z którego powoli całe południowe wybrzeże Pontu skolonizowane zostało. A świadczy to o wysokim rozumie Greków, że właśnie tę, a nie inną okolicę na pierwszą swoją osadę obrali. Bo osiadając tu nie potrzebowali oni przełamywać tych trudności, jakiby im się niezawodnie nastęrczyły, gdyby byli obrali miejsce zupełnie odludne, choćby nawet co do położenia korzystne. Tu nie trzeba było ani lasu karczować, ani budować sobie miasta, trzeba było tylko przyjść zarekomendować się dobrze, zawrzeć stosunek handlowy, później nieco familijny, a w ten sp. s. można było stać się swojskim w tchczyźnie, można było zapoznać się z krajem i ludem, stać mu się następnie potrzebnym, co wszystko razem wzięte dawało sposobność do robienia interesów i majątku, a to tem bardziej, że było się w sąsiedztwie takich Chalybów, Kappadoków, Pafllagonów, Frygijczyków—zatem ludów, zamieszkujących ziemię bogato przez naturę uposażone. To też kolonia ta wzrosła bardzo prędko, o czem aż za nadto świadczy ta okoliczność, że w lat kilkadziesiąt po swoim założeniu — a miało się to stać około r. 785 — stała się matką i owego znakomitego miasta—Trapezuntu. Ale i w innych stronach Pontu rozwinęli Jończycy ogromną działalność. I tak na zachodniej stronie tego morza powstała najprzód świątynia a następnie około r. 600 miasto Appolonia dalej ku północy, u ujścia wielkich rzek, które jak wyżej nadmieniliśmy, łączyły wybrzeża z rdzeniem kontynentu, i w skutek tego miały niezmierną wartość, wznosiły się miasta; Istros u ujść Dunaju (618), Tyras nad Dniestrem, dalej Odessos lub Odessos (600), Olbia nad północną kończyną Pontu tam, gdzie Hypanis i Borysthenes swe wody do morza wlewają, a zatem w miejscu nader żyznem, obfitem w zboże i lujną paszę. Powoli posunięto się dalej do dzikich i okrutnych Taurów, gdzie na północnym stoku gór Theodosia nad Bosporem miasto Panticapaion powstało. Po za Bosporem została zbudowana Phanagorya. Idąc dalej jeszcze naokoło zostały założone miasta Dioskurias i Phasis nad rzeką tego nazwiska i utrzymały się mimo całej dzikości i okrucieństwa ludów jakie je otaczały. To były najgłówniejsze kolonie Milezyjczyków. Rozwinęli oni tu, jak już z tego widać, ogromny ruch, ogromną działalność i położyli znakomite zasługi. Inne szczepy nie zasypiały sprawy, bo wiemy na przy-

1) Niebuhr, Böck, Neumann.

kład, że miasta Heraklea i Chersonesus były koloniami Megarejczyków, a zatem doryckimi.

Reasumując to w kilku słowach, co powiedzieliśmy, widzimy, że ludy rozsiadłe na wybrzeżach morza Czarnego były pochodzenia trackiego słowiańskiego jak Scytowie, którzy zresztą przez wielu za Mongołów są uważani syryjskiego i greckiego i t. p. Oprócz tego znajdujemy tam i ludy, o których pochodzeniu nie od starożytnych się nie dowiadujemy. Tak jak o rodowódzie tych ludów, o ich granicach, religii, zwyczajach bardzo mało u pisarzy starożytnych doczytać się można, t. k samo rzecz się ma co do ich historycznego rozwoju. O jednych z nich jak np. Scytach dowiadujemy się wprawdzie, że wykształciły u siebie jaki taki porządek państwowy, że miały swoich własnych królów, że posiadały swój własny kult i t. p. ale też nie więcej. Nawet to, o czem nam starożytni pisarze donoszą, jest tak mgliste, niejasne i częstokroć ze sobą sprzeczne, że nie daje nam dokładnego obrazu rzeczy.

O drugich znowu doszły do nas prosto tylko baśnie, w których prawdy historycznej żadną miarą doszukać nie można. Czasami natrafiamy na same tylko nazwy. Można zatem śmiało powiedzieć, że żaden prawie z tych ludów z małymi może tylko wyjątkami nie miał własnej swojej historii; na jej widownię wprowadzają je dopiero inne ludy, które dostąpiwszy wyższego stopnia oświaty i przeżywszy wieki w obrębie państwa, urządziły się u siebie, a nabrawszy w skutek tego siłę, zaczęły się rozprzestrzeniać, ujarzmić swoich słabszych bez wewnętrznej spójni zostających sąsiadów, a dążąc coraz dalej i dalej oparły się nareszcie tam, gdzie przyroda sama zakreśliła granice t. j. u stóp gór i na wybrzeżach morza. Przynosiły one wprawdzie swoim poddanym częstokroć ciężką niewolę, srogi ucisk podatkowy, bo ten nie tylko płonami polnymi, przychowkiem, pieniądzem, ale także i krwią, był opłacany, ale w zamian za to dawały im swoją oświatę, do jakiej same doszły, przyzwyczajaly ich bo uprawy roli, zaczęły naturalnie szło stałe osiedlenie się, wykształcenie życia towarzyskiego i państwowego.

GRONO NAUCZYCIELI

przy końcu roku szkolnego 1879.

Liczba porządk.	Imię i Nazwisko	Stopień służbowy	U c z y ł	Godzin w tygod.
<i>a) Przedmiotów obowiązkowych.</i>				
1.	Leon Sielecki.	dyrektor, zawiadowca księgozbioru dla nauczycieli,	języka łacińskiego i greckiego w kl. VII,	9
2.	Szczęśny Pohorecki.	profesor,	matematyki w kl. II b, IV, VI, VIII; fizyki w kl. IV i VIII,	17
3.	Ignacy Soltys.	profesor, przełożony kl. VI, zawiadowca gabinetu historii natural.	języka niemieckiego w kl. VI; historii naturalnej w kl. I a, b, II a, b, III c, b, V i VI,	21
4.	Ks. Franciszek Nieświatowski.	profesor, katecheta,	religii rz. kat. we wszystkich klasach,	16.
5.	Daniel Ludkiewicz, doktor filozofii,	profesor przełożony kl. VIII,	języka niemieckiego w kl. VIII; geografii w kl. I b, III a; historii w kl. III a, VI, VIII; matematyki w kl. I b,	19
6.	Ks. Bazyli Kopytczak,	profesor, katecheta,	religii gr. kat. we wszystkich klasach,	16.
7.	Wiktor Zahajkiewicz,	profesor, przełożony kl. VII, zawiadowca księgozbioru dla ubogich uczniów,	języka niemieckiego w kl. VII; geografii w kl. I a; historii w kl. IV, V i VII; matematyki w kl. I a,	21.
8.	Józef Dąbrowski,	profesor, przełożony kl. V,	języka łacińskiego w kl. V; polskiego w kl. VII i VIII; propedeutyki w kl. VII i VIII,	16.
9.	Piotr Lewicki,	nauczyciel,	języka łacińskiego i greckiego w kl. VIII; ruskiego w kl. II, VI, VII i VIII,	18
10.	Michał Dura,	nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizycznego,	matematyki w kl. II a, III a i b, V i VI; fizyki w kl. VII,	19
11.	Jan Hoszowski,	nauczyciel, przełożony kl. II a,	języka łacińskiego w kl. II a i b; języka ruskiego w kl. V,	18
12.	Józef Czernecki,	nauczyciel, zawiadowca księgozbioru dla uczniów,	języka greckiego w kl. V; języka niemieckiego w kl. II b, IV i V,	17.

Liczba porząd.	Imię i Nazwisko	Stopień służbowy	U c z y ł	Godzin w tygod.
13.	Kasper Algierski,	zastępca, przełożony kl. II b,	języka polskiego w kl. II b, V i VI; geografii w kl. II a i b, III b; historii w kl. II a i b,	20
14	Andrzej Niebieszczański,	zastępca,	języka łacińskiego i greckiego w kl. VI; polskiego w kl. IV; niemieckiego w kl III a,	18.
15.	Euzebiusz Szajdzicki,	zastępca, przełożony kl IV,	języka łacińskiego i greckiego w kl. IV; polskiego w II a, ruskiego w I, III i IV;	20.
16.	Wojciech Kwoczyński,	zastępca, przełożony kl. III b,	języka łacińskiego, greckiego, polskiego i niemieckiego w kl. III b,	18.
17.	Antoni Schumacher,	zastępca, przełożony kl III a,	języka łacińskiego, greckiego i polskiego w kl. III a; niemieckiego w kl. II a,	19.
18	Piotr Fic,	zastępca, przełożony kl I a,	języka łacińskiego, polskiego i niemieckiego w kl I a,	17.
19.	Franciszek Fox,	zastępca, przełożony kl. I b,	języka łacińskiego, polskiego i niemieckiego w kl. I b,	17.

b) Przedmiotów nadobowiązkowych.

1.	Daniel Ludkiewicz, doktor filozofii,	jak wyżej,	historii krajowej w kl. III a i VI,	2.
2	Wiktor Zahajkiewicz,	jak wyżej,	historii krajowej w kl. IV i VII,	2
3	Kasper Algierski,	jak wyżej,	historii krajowej w kl III b,	1.
4.	Leon Sielecki,	jak wyżej,	języka francuskiego,	6.
5.	Józef Czernecki,	jak wyżej,	kaligrafii,	2.
6.	Emanuel Perl,	nauczyciel nadetatowy,	religii mojszeszowej.	3
7	Alexander Filasiewicz,	jak wyżej,	rysunków,	5.
8	Alexander Barwiński,	jak wyżej,	stenografii,	2
9.	Józef Schmettaufer,	jak wyżej,	gimnastyki,	4.

Rozkład nauki.

a) Przedmiotów obowiązkowych.

KLASA I a i b.

- RELIGIA: 2 g. t. Początki zasad wiary rz. kat. według katechizmu Zielińskiego; gr. kat. Guszalewicz.
- JEZYK ŁACIŃSKI: 8 g. t. Formy prawidłowe według gramatyki i ćwiczeń Jerzykowskiego; od połowy października co tydzień zadanie piśmienne.
- JEZYK POLSKI: 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu określonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. I. połączone z memorowaniem i opowiadaniem; miesięcznie 2 zadania piśmienne i 2 dyktaty.
- JEZYK RUSKI: 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu określonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Partyckiego cz. I. memorowanie i opowiadanie jak wyżej; zadania piśmienne i dyktaty jak wyżej.
- JEZYK NIEMIECKI: 6 g. t. Odmiana słów słabych i mocnych w czasie teraźniejszym i przeszłym niedokonanym; rzeczownika i przymiotnika; szyk słów w zdaniu głównym i podrzędnym według gramatyki cz. I. i wypisów Rebena, miesięcznie cztery zadania piśmienne.
- GEOGRAFIA: 3 g. t. Pojęcia ogólne z geografii fizycznej i matematycznej, oro-hydro-topografia; główne pojęcia z geografii politycznej według Belingera.
- MATEMATYKA: 3 g. t. W 1. półroczu arytmetyka. Układ liczb, cztery działania liczbami całymi i ułamkami tak zwyczajnymi jak i dziesiętnymi, mianowanymi i niemianowanymi; podzielność liczb,

przemiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie według Moćnika, w tłumaczeniu Bączalskiego i Grzybowskiego. W 2. półr. geometrya. O liniach, kątach i trójkątach według Moćnika w tłumaczeniu Sternala. Często zadania domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

HISTORIA NATURALNA: 2 g. t. W 1. półr. Ssaki, w 2. półr. przeżewce i najważniejsze kałdunowe według zoologii Nowickiego.

KLASA II a i b.

RELIGIA: 2 g. t. Dzieje starego przymierza rz. k. według Tyca, g. k. według B. Ilnickiego.

JEZYK ŁACIŃSKI: 8 g. t. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach prawidłowych, formy nieprawidłowe, przysłowki, przyimki, spójniki, o nazwiskach miast, zdania pytajne, konstr. acc. c. inf.; abl. abs. według gramatyki i ćwiczeń jak w klzsie I.; miesięcznie cztery zadania piśmienne.

JEZYK POLSKI: 3 g. t. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. II., memorowanie i opowiadanie, zadania piśmienne, dyktaty jak w I. klasie.

JEZYK RUSKI: 2 g. t. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Partyckiego cz. I. memorowanie i opowiadanie, zadania piśmienne i dyktaty jak w kl. I.

JEZYK NIEMIECKI: 5 g. t. Powtórzenie przedmiotu wziętego w kl. I., czasy złożone, tryby, forma bierna podług gramatyki i wypisów Janoty cz. I., memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury; co tydzień zadanie szkolne i domowe.

HISTORIA: 2 g. t. Historia starożytna sposobem biograficznym według Pütza, w tłumaczeniu Jerzykowskiego.

GEOGRAFIA: 2. g. t. Geografia fizyczna i polityczna Azyi, Afryki Europy południowej i zachodniej według Kluna, w tłumaczeniu Ludmira Germana i Romualda Starkla.

MATEMATYKA: 3 g. t. Arytmetyka w 1. półr. 2 g., w 2. półr. 4 g. Stosunki, proporce, reguła trzech prosta, nauka o nowych miarach i wagach według podręcznika jak wyżej, zadania jak w kl. I. Geometrya w 1. półr. 1 g., w 2. półr. 2 g., konstrukcyja czwo-

roboków, obrachowanie powierzchni figur prostokreślnych, przemiana i podział figur prostokątnych.

HISTORIA NATURALNA: 2 g. t. W 1. półr. ptaki, gady, płazy, ryby, według zoologii Nowickiego; w 2. półr. Botanika według Pokornego.

KLASA III a i b.

RELIGIA: 2 g. t. Dzieje nowego zakonu r. k. według Tyca, gr. kat. według B. Hnickiego.

JEZYK ŁACIŃSKI: 6 g. t. Składnia przypadków według gramatyki i zadań Jerzykowskiego oddz. I. Czytano z K. Neposa wyd. Jerzykowskiego; Miltiadesa, Temistoklesa, Pauzaniaşa Lisandra, Pelopida, Fokiona, Hanibala, Katona, Cymona; w I. półr. cztery. a w 2. półr. 3 zadania miesięcznie.

JEZYK GRECKI: 5 g. t. Do źródełsłowu perfecti według gramatyki Kurcyusza i wypisów Schenkla w tłumaczeniu Samolewicza; w 2. półr. miesięcznie dwa zadania piśmienne.

JEZYK POLSKI: Prawidła gramatyczne podług planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. III. memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

JEZYK RUSKI: 2 g. t. Uzupełnienie nauki o odmianie słowa, powtórzenie ważniejszych prawideł z deklinacyi, składnia według gramatyki Osadcy. Czytanie wypisów Partyckiego, memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

JEZYK NIEMIECKI: 4 g. t. Składnia aż do ściągania zdań według gramatyki Rebena cz. I. Wypisy Hamerskiego cz. I, memorowanie opowiadanie i dialog na podstawie lektury, miesięcznie 3 zadania.

HISTORIA: 1 g. t. Dzieje średniowieczne według Pütza w tłumaczeniu Jerzykowskiego.

GEOGRAFIA: 2 g. t. Geografia środkowej i północnej Europy z wyjątkiem austriacko-węgierskiej monarchii, geografia Ameryki i Australii według Klühna w tłumaczeniu Ludomira Germana i Romualda Starkla.

MATEMATYKA: 5 g. t. Arytmetyka. Ilości wprost sobie przeciwne, liczby ogólne, cztery pierwsze działania temi liczbami. Potęgowanie jednomianów, podnoszenie dwumianów do 1 i 2 potęgi

tudzież podnoszenie do kwadratu i sześciąnu liczb szczególnych, jakoteż i wyciąganie pierwiastka kwadr. i sześciąnu z tychże liczb według podręcznika jak wyżej.

GEOMETRYA: Podbieństwo trójkątów i nauka o kole, według podręcznika, jak wyżej. Zadania jak w klasie I.

HISTORIA NATURALNA: 2 g. t. W pierwszym półr. mineralogia według Klęska; 2. półr. fizyka. Ogólne własności ciał, ciepło, chemia według Urbańskiego.

KLASA IV.

RELIGIA: 2 g. t. Wykład obrzędów kościoła rz. k. według J. chimowskiego, g. k. według Popiela.

JĘZYK ŁACIŃSKI: 6 g. t. Składnia słowa według gramatyki i przykładów Jerzykowskiego. Oddz. czytano z Cezara de bello gallico Lib. I. i II. do rozdz. 28. według wydania Sobieskiego; miesięcznie cztery zadania piśmienne.

JĘZYK GRECKI: 4 g. t. Odmiana słowa nieforemnego według gramatyki Kurcyusza i wypisów Schenkla w tłumaczeniu Samolewicz; miesięcznie 2 zadania.

JĘZYK POLSKI: 3. g. t. Prawidła gramatyczne według planu zakresłonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. IV. memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie dwa zadania piśmienne.

JĘZYK RUSKI: 2 g. t. Prawidła gramatyczne według planu zakresłonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Partyckiego, memorowanie i opowiadanie jak wyżej; miesięcznie 2 zadania piśmienne.

JĘZYK NIEMIECKI: 3 g. t. Składnia rzędu, przyimków i używanie czasów i sposobów według gramatyki i wypisów Janoty Część II. memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury; miesięcznie 2 zadania.

HISTORIA i GEOGRAFIA: 4 g. t. W 1. półr. dzieje nowożytne według Pütza w tłumaczeniu Jerzykowskiego; w 2. półr. Statystyka monarchii austryacko-węgierskiej według Szaraniewicza.

MATEMATYKA: 3 g. t. Stosunki złożone, reguła trzech złożona, rachunek procentu prostego i składanego, rachunek terminowy, reguła podziału i łańcuchowa, tudzież nauka o równaniach I, sto-

pnia o jednej i więcej niewiadomych według podręcznika jak wyżej. Geometrya. Położenie linii i płaszczyzny w przestrzeni; obrachowanie powierzchni i objętości brył, według podręcznika, jak wyżej. Zadania jak w klasie I.

FIZYKA: 3 g. t. Mechanika, akustyka, magnetyzm, elektryczność, światło, według Urbańskiego,

KLASA V.

RELIGIA: 2 g. t. Ogólna część chrześcijańsko - katolickiej wiary r. k. podług Jachimowskiego, g. k. podług Pełesza,

JEZYK ŁACIŃSKI: 6 g. t. Powtórzenie składni przypadków, właściwości przymiotników i zaimków według gramatyki i przykładów Jerzykowskiego, Oldz. II.; czytano z Liwiusza ks. I. i fastes z Owidego Metamorfozy podług wydania Gryzara; razem 1150 wierszy, miesięcznie 3 zadania.

JEZYK GRECKI: 5 g. t. Ze składni aż do nauki o przyimkach według gramatyki jak wyżej. Czytano z wypisów Schenkla I. z Ceropejdy: 1. Pochodzenie Cyrusa i wychowanie młodzieży u Persów, 2. Cyrus i Astyages, 3. Cyrus, Krezus. II. z Anabasis, 4. Przygotowanie wojenne Cyrusa, 2. Pochód wojenny, 3. Pochód aż pod górę Teches, II. z Pamiętaików Sokratesa. Obrona Sokratesa, Z Ilady Homera wydania Hoheggera ks. I: od 1 — 200 w. Miesięcznie jedno zadanie piśmienne.

JEZYK POLSKI: 3 g. t. Czytanie wypisów dla klas wyższych T. I. Cz. I., aż do pamiętników Janczara z objaśnieniem gramatycznym podług „Przeglądu form języka staropolskiego“. Z nowszej literatury „Wiesław“ Brodzińskiego. Co trzy tygodnie 1 zadanie

JEZYK RUSKI: 2 g. t. O głosowni, o deklinacyi imion, przy czytaniu co potrzebniejsze o odmianie słowa. Czytanie Chrestomatyi Głowackiego, mianowicie zabytków pism, starorusk. XI. i XII. wieku z szczególnem uwzględnieniem kroniki i żywotów; co dwa miesiące 3 zadania.

JEZYK NIEMIECKI: 3 g. t. Czytanie, rozbiór i opowiadanie ustępów prozaicznych i poetycznych z wypisów Jandaurka Cz. I, miesięcznie 2 zadania.

HISTORIA i GEOGRAFIA: 4 g. t. Historia orientalna, grecka z macedońską i rzymska do cesarstwa, według Pütza w tłumaczeniu Niedzielskiego i Gołębiowskiego.

MATEMATYKA: 4 g. t. Działania liczbami ogólnemi podzielność liczb, działania ułamkami zwyczajnymi i dziesiętnymi, ułamki ciągłe, proporcye, reguła trzech składana, reguła podziału i rachunek łańcuchowy. Planimetrya, podług Moćnika w tłumaczeniu Stanneckiego. Zadania jak wyżej kl. I.

HISTORIA NATURANA: 2 g. t. w 1. półr. mineralogia według Schöndlera w tłum. Berdeau'a; w 2 półr. Botanika według Billa w tłum. Łomnickiego,

KLASA VI.

RELIGIA: 2 g. t. Część szczegółowa nauki wiary rz. k. według Jachimowskiego, g. k. według Petesza,

JEZYK ŁACIŃSKI: 6 g. t. Powtórzenie składni słowa według Gramatyki i Przykładów Jerzykowskiego Oddz. II. do Infinitivu. Czytano z Sall. bellum Jug. według wydania Sobieskiego; z Wergilego Georg. lib. II, i III. z Bucolic. Ecl. I, i V. z Eneidy lib. II, według Hofmana, miesięcznie trzy zadania piśmienne,

JEZYK GRECKI: 5 g. t. O przyimkach, stronach, czasach, trybach, słowach w zdaniach niezawisłych według gramatyki jak wyżej, czytano z Illiady wydania Hoheggera ks. I, II., z Odyssei I. i II. co miesiąc jedno zadanie piśmienne,

JEZYK POLSKI: 5 g. t. Czytano z wypisów dla klas wyższych T. I. Cz. 2 od Jana Kochanowskiego aż do Szymonowicza Bendońskiego, z poglądem historycznym na literaturę wieku złotego i stosunki społeczne; co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.

JEZYK RUSKI: 2 g. t. Dalszy ciąg lektury z Chrestomatyi Głowackiego z kronik: Pouczenie Monomacha, Zatocznyk, Słowo o połku Ihorewom z poglądem na piśmienictwo do napadu Tatarów w ostatnich miesiącach, wypisy Barwińskiego Cz. I. co cztery tygodnie 1 zadanie piśmienne.

JEZYK NIEMIECKI. 5 g. t. Czytanie wypisów Jandaurka Cz. II. połączone z opowiadaniem i memorerowaniem ustępów prozą i poetycznych; miesięcznie 2 zadania piśmienne.

HISTORIA i GEOGRAFIA: 5 g. t. Cesarstwo rzymskie i wieki średnie według Pütza.

MATEMATYKA: 5 g. t. w 1. półr. Arytm. 2 godz. w 2. półr. 1 godz. Pierwiastki, potęgi, logarytmy, równania określone 1 stopnia; Geometrya w 1. półr. 1 godz. w 2. półr. 2 godz. Stereometrya,

trygonometria płaska według podręcznika jak wyżej, zadania jak wyżej.

HISTORIA NATURALNA: 2 g. t. Zoologia według Nowickiego.

KLASA VII.

RELIGIA: 2 g. t. Chrześcijańsko-katolicka etyka r. k. według Soleckiego; g. k. według Cybika.

JEZYK ŁACIŃSKI: 5 g. t. Ze składni od infinitivu do końca według gramatyki Jerzykowskiego. Czytano Cycerona pro L. Murena, wydanie Klotza; z Verg. Eneidy ks. III, i IV, wydania Hoffmana, ćwiczenia stylistyczne według Trzaskowskiego Cz. I. miesięcznie trzy zadania piśmienne.

JEZYK GRECKI: 4 g. t. Ze składni o infinitivie, participium, atrakeyi i zdaniach pytajnych, według gramatyki jak wyżej czytano; Demostenesa, trzy mowy olimpijskie wydania Paulego, Sofoklesa; Elektry do w. 611; od czasu do czasu zadanie piśmienne.

JEZYK POLSKI: 3 g. t. Czytano z wypisów dla wyższego gimnazjum T. II. Cz. I, celniejsze ustępy okresu panegiryczno-makaronicznego z kistor. literackimi uwagami, miesięcznie jedno zadanie.

JEZYK RUSKI: 2 g. t. Pogląd na literaturę 17 i 18 wieku, tudzież czytanie celniejszych pisarzy ukraińskich aż do Kostomarowa podług wypisów Barwińskiego T. II, co miesiąc jedno wypracowanie piśmienne.

JEZYK NIEMIECKI: 4. g. t. Czytano z wypisów Mozarta T. II. obszerniejsze ustępy z Klopstocka, Lessinga, Gessnera, Herdera, Bürgera, Torquato Tasso, Winkelmana, Schillera i Goethego Iphigenię na Taurydzie; co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.

HISTORIA I GEOGRAFIA: Historia nowożytna do czasów najnowszych.

MATEMATYKA: 3 g. t. Równania nieokreślone 1 i 2 stopnia i niektóre stopnia wyższego, szeregi i ich zastosowanie do rachunku procentu składanego; nauka o kombinacjach, wzór Newtona o dwumianach i początki rachunku prawdopodobieństwa. Geometria. Analityczne przedstawienie jednej, dwóch i trzech linii prostych, tudzież linii powstających z przecięcia ostrogręgu, według podręcznika jak wyżej. Zadania jak wyżej.

FIZYKA: 3 g. t. Wstęp, ogólne własności ciał, chemia w głównych zarysach tak nieorganiczna, jak organiczna, nauka o cieple, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych według Chlebowskiego.

PROPEDEUTYKA: 2 g. t. Logika według Kremera.

KLASA VIII.

- RELIGIA: 3 g. t. Historia kościoła katolickiego r. k. według Jachimowskiego, g. k. według Doefflera tłum. przez W. J.
- JEZYK ŁACIŃSKI: 5 g. t. Tac. Agricola według Halma, Horacego Ody w I czynie 20, 1 epoda, Sat. lib. I. 48, II, 2 Epist. lib. 1, według Gryzara; ćwiczenia styl. zadania jak w klasie VII.
- JEZYK GRECKI: 5 g. t. Dalszy ciąg lektury Sof. Króla Edypa według Dindorfa, Platona Protagoras według Hermana. Od czasu do czasu zadanie piśmienne.
- JEZYK POLSKI: 3 g. t. czytano z wypisów dla W. G. T. II. Cz. II. cenniejszych autorów z ostatniego okresu literatury polskiej z historyczno-literackimi uwagami. Estetyka analityczna na podstawie znanych uczniom utworów poetycznych z literatury klasycznej i chrześcijańskiej; miesięcznie jedno zadanie piśmienne.
- JEZYK RUSKI: 3 g. t. Czytanie cenniejszych pisarzy ukraińskich od Koniskiego począwszy, tudzież halickich, aż po czas dzisiejszy podług wypisów Barwińskiego tom III, krótki pogląd na rozwój literatury nowoczesnej, ukraińskiej i halickiej, co miesiąc jedno zadanie.
- JEZYK NIEMIECKI: 4 g. t. Czytano ustępy z wypisów Mozarta Tom III, nadto Schillera, Jungfrau von Orléans, die Braut von Messina, co trzy tygodnie jedno zadanie piśmienne.
- HISTORIA i GEOGRAFIA: 5 g. t. W 1 półr. Historia austriacko-węgierskiej monarchii; w 2. półr. Statystyka według Szaraniewicza.
- MATEMATYKA: 1 g. t. Powtórzenie całego przedmiotu.
- FIZYKA: 3 g. t. Magnetyzm, elektryczność, astronomia według Chlebowskiego.
- PROPEDEUTYKA: 2 g. t. Psychologia według Krügera, tłum. Smoczyńskiego.

b) Przedmiotów nadobowiązkowych.

JEZYK FRANCUSKI w dwóch oddziałach po 3 godziny tygodniowo, razem uczniów 30,

Oddział I. Według gramatyki Studniarskiego Cz. I. Etymologia do słowa nieregularnego, czytanie, rozbiór gramatyczny i tłumaczenie przykładów francuskich na język polski ustnie, polskich na język francuski ustnie i pisemnie,

Oddział II, Gramatyka jak wyżej. Powtórzenie materiału naukowego z przeszłego roku, Cz. II. Składnia. Tłumaczenie ustępów polskich na język francuski jak wyżej; czytanie wypisów francuskich Aug. Świtkowskiego, Memorowanie galicyzmów.

HISTORIA KRAJOWA: W pięciu oddziałach po 1 godzinie tygodniowo, razem uczniów 171, W 1 *a.* i *b.* i 3 oddziale do Kazimierza Jagiellończyka, w 2 i 4 do końca panowania Stanisława Augusta.

KALIGRAFIA w dwóch oddziałach po 1 godzinie tygodniowo, razem 100 uczniów.

RYSUNKI: w dwóch oddziałach, w pierwszym po 3, w drugim po 2 godziny tygodniowo, razem uczniów 31. Oddział I. Rysowanie figur geometrycznych od linii prostej do wykreślenia koła, rysowanie figur linearnych według wzorów Echlera, Rysunki wolnoręczne: Zasady rysowania ołówkiem, początki kreślenia linii krzywych, arabesk, linii łatwych kwiatów; rysowanie części ciała ludzkiego według wzorów Koppmana. Oddział II. Rysunki geometryczne od koła aż do elipsy i brył foremnych. Rysunki wolnoręczne: Rysowanie ołówkiem twarzy, według Meichelta, początki cieniowania kredką czarną i nauka o kolorowaniu akwarelami.

STENOGRAFIA: według systemu Olewińskiego w jednym oddziale po 2 godziny tygodniowo, uczniów 32.

GIMNASTYKA: w czterech oddziałach po 1 godzinie tygodniowo, razem uczniów 110. W porze zimowej w sali gimnastycznej ćwiczenia wolne w miejscu i z miejsca, ćwiczenia z przyrządami; w porze letniej ćwiczenia na dziedzińcu gimnastycznym na drążku stałym, poręczkach i słupie.

TEMATY DO ZADAŃ PISEMNYCH.

a) W języku polskim

KLASA V.

1. Moje wakacje (o is) 2. Poznać po mowie, co się dzieje w głowie (rozpr. na podst. d'vsp.). 3. Wychowanie młodzieży u Persów (na podstawie lekt. szkol.) 4. Jakie korzyści przynoszą nam drzewa. 5. Z jakim się wdajesz, takim się stajesz. 6. Podanie o założeniu Rzymu. 7. Wspomnienia młodości ośłodą starości (na podst. dyspoz.) 8. Przyjemności i przykrości zimy. 9. Pożytek owadów w gospodarstwie przyrody. 10 Co zdziałał Perykles dla miasta Aten i dla potęgi At-ńczyków (na podst. wykładu hist.) 11 Zdrowie najdroższym skarbem człowieka. Motto:

Szlachetne zdrowie,
Nikt się nie dowie,
Jako smakujesz,
Aż się zepsujesz.

12. Porównanie czynności ucznia z pracą rolnika w czasie zasiewu. 13. Wpływ igrzysk olimpijskich na oświatę Greków. 14. Jakie skutki wywarła wojna peloponeska na rze-zosp-litę atę-ką?

KLASA VI.

1. Czyń każdy w swym kółku, co każe duch Boży, a całość się sama ułoży (rozprawa na podst. danej dyspozycji). 2. Powody kolonizacji Fenicyan z uwzględnieniem najważniejszych kolonij. 3. Charakterystyka głównych osób w dramacie Kochanowskiego: Odprawa posłów greckich. 4. Z jaką porą życia da się porównać jesień — i dlaczego?; 5 Opis przyjęcia J. C. W. Arcyksięcia Karola Ludwika w Tarnopolu, (list do rodziców); 6. Walki plebejuszów z patrycyuszami o równouprawienie. 7. Zgubne skutki wojny. 8. Jak się odwzięczył Jugurta Miecypsie za wyświadczone dobrodziejstwa (na podst. lek. szk. jęz. łac). 9. Krótki rys walki o inwestyturę 10. Kto za młodu próżnuje, na starość głód czuje. 11. Wynalezienie szła i pożytek jego w życiu praktycznym. 12. O dzisiejszych środkach komunikacyjnych. 13. Krótki przyląd wojny peloponeskiej. 14. Chrzest Litwy.

KLASA VII.

1. Wymienić i omówić okoliczności sprzyjające rozwojowi języka i literatury polskiej w epoce Zygmunto-wskiej (rzecz z wykładu). 2. Tok myśli satyry

Opalińskiego: Na parazytów, wyjadaczów, natrętów i importunów (na podst. lekt. szkol.). 3. Nie dopuszczaj się wkorzeniać złemu; co dzisiaj łatwo wyrwać możesz, jutro siłą nie wyważysz (A. M. Fredro). 4. Czy uczeń przyczyni się może do utrzymania dobrego imienia zakładu do którego uczęszcza — i w jaki sposób? 5. Starszym należy się cześć — rozprawa. — 6. Jakie zasługi położył Karol Wielki około oświaty swego wieku? 7. Osnowa satyry Krasiekiego: Pochwała głupstwa. 8. Kto swoich nauczycieli oszukuje, oszukuje sam siebie. Rozprawa. 9. Wyjaśnić i rozwinąć znacznie wyrazów równo znacznych: dzikość, surowość, barbarzyństwo, okrucieństwo. 10. Dodatnie i ujemne strony literatury polskiej wieku Stanisławowskiego.

KLASA VIII.

1. Wymienić i omówić przeszkody tamujące rozwój języka i literatury polskiej w okresie jej schyłkowym (rzecz z wykładu). 2. Czem jest młodość w życiu ludzkim i jak z niej korzystać należy? 3. Charakterystyka Konrada Wallenroda (lektura szkolna). 4. Znaczenie oka i ucha dla umysłowego życia człowieka. 5. Objąć wyrazy równoznaczne: próżność, marność, znikomość. 6. Znaczenie sankcji pragmatycznej dla państwa austriackiego. 7. Sui cuique mores fingunt fortunam hominibus. 8. Czy możemy z postawy zewnętrznej człowieka sądzić o jego wartości wewnętrznej? (Rozprawa). 9. Różnica między „Maryą“ Malczewskiego a „Panem Tadeuszem“ Mickiewicza — co do wielkości i ważności przedmiotu.

b) W języku ruskim.

KLASA V.

1. Пожитокъ желѣза. 2 Рѣка и жытє (порѣвнанье) 3 Упадокъ Креза. 4. Доти збанъ воду носить, доки ухо не урвеса. 5. О невдячности Атеяннѣ для своихъ сполужителѣвъ 6 Пріємности зимы. 7. Чымъ горисцъ накинѣвъ, тымъ го довогъ чути. 8 Мысли и чувства дѣвннго ученина при бѣднці школьного полугодія. 9. Борба зъ смокомъ пѣсла Шилера 10. Вильвъ Нумы Помпilia на пѣднесенє моральности у Рымлянѣ. 11. Videte postea mala non possumus, Alii simul delinquent, censores sumus. Росправа. 12. Пожытокъ и шкода, яку приносятъ огонь. 13 Праця откладана немногого стоить. 14. Содержанье басни о Фаетонѣ пѣсла Овида.

KLASA VI.

1. Панованье Октавіяна. 2. Образъ осени. 3. О Несторѣ. 4. Книжки суть нашими пріятелями и непріятелями. 5. Яку корысть принесли Арабы цивилизации (на пѣдставѣ выкладу исторiи). 6. Природа, то любяча невѣка сотворѣна на пѣдставѣ диспозици. 7. Чому чоловікѣкъ вяжесь такъ душе до землѣ родинной. 8. Пожытокъ угля камѣнного въ гандлю и промышлѣ. 9. Ярославна въ пѣсни „о польку Игоревѣ“ 10. „Laudes vtae rusticae.“ по лектурѣ латиньской 11. Яки послѣдствія були нападу татарского на словесность руску? 12. Стосунки Рудольфа до Оттогара. 13. Для чого

заслуге трудолюбіе на признательность? 14. Ходъ мыслей въ пастырской иѣснн Вергилія.

KLASA VII.

1. Ad astra non est mollis via. 2. Яке мѣстце занимае Скороворода въ нашей словесности? 3. Написати росправу до словъ Цицерона Lael. XIV, «Non enim est inhumana virtus, neque immunis, neque superba, quae etiam populos universos tueri eisque optime consulere soleat, quod non faceret profecto, si a caritate vulgi abhorreret. 4. Для чого уважаеся 16 столѣтіе починкомъ новой исторіи? 5. Демостена перва олімпійска мова; ей содержанье пояснене вступомъ историчнымъ. 6. Дѣятельность Демостена проти Филипа, по лектурѣ школьной. 7. Ходъ мыслей въ утворѣ Метлиньского. „Сирота“ 8. „Effodimur oves irritam nata malorum.“ 9. Весняный поранокъ. 10. О письменной дѣятельности Костумарова.

KLASA VIII.

1. Исторія наилучшою учителькою. 2. Образъ Креона на подѣставѣ трагедіи Софокля. „Царь Единъ“ 3. Si non serum est, nisi vas, quodcumque infundis, aescit. 4. Ходъ мыслей въ Кульша заспѣвѣ. 5. Характеристика словесности украинской. 6. Якъ впливавъ Октавіанъ на розвѣй литературы. римской. 7. Ходъ мыслей въ сатиру Горация I. b. 8. Ходъ мыслей въ промовѣ Протагора и оцѣнка ей умѣтного результату въ дотычномъ діалогу платоньскомъ по лектурѣ греческой. 9. „Wer Freunde sucht, ist sie zu finden werth, Wer keinen hat, hat keinen noch begehrt.“

c) W języku niemieckim.

KLASA V.

1. Nutzen des Rindes (Schilderung). 2. Übertragung aus dem Polnischen. 3. Herkules am Scheideweg, 4. Übertragung aus dem Polnischen. 5. Die Sage von Coriolan (Schilderung). 6. Übertragung aus dem Polnischen 7. Der Herbst—Beschreibung. 8. Übertragung aus dem Polnischen. 9. Inhaltsangabe und Gedankengang des Gedichtes: der Fischer von Goethe. 10. Die Nützlichkeit des Hundes und der Katze im Hauswesen (Vergleichung) 11. Übertragung aus dem Polnischen. 12. Inhaltsangabe des Gedichtes: „Der Graf von Habsburg“ von Schiller. 13. Übertragung aus dem Polnischen. 14. Die Kraniche des Ibykus v. Schiller (Inhaltsangabe). 15. Die Schlacht bei Kunaxa und Tod des Cyrus nach Xenophon Anabasis. 16. Der Einfall der Mongolen und die Schlacht an der Kalka (nach der Schullecture). 17. Übertragung aus dem Polnischen. 18. Die Türken vor Wien (nach der Schullecture). 19. Johanna Sebus von Goethe. Inhaltsangabe.

KLASA VI.

1. Pflug und Schwert (Vergleichung) 2. Übertragung aus dem Polnischen. 3. Auswanderung des Plebs auf den heiligen Berg. 4. Übertragung aus dem Polnischen. 5. Übertragung aus dem Polnischen. 6. Die Bedeutung der Metalle für

die Menschen. 7. Nutzen der Pflanzen (Schilderung). 8. Übertragung aus dem Polnischen. 9. Der Kampf bei Thermopylä (Schilderung). 10. Übertragung aus dem Polnischen. 11. Das erste Triumvirat. 12. Übertragung aus dem Polnischen. 13. Bürgerschaft (Gedankengang). 14. Übertragung aus dem Polnischen. 15. Übertragung aus dem Polnischen. 16. Ursachen und Folgen der messenischen Kriege. 17. Übertragung aus dem Polnischen. 18. Vergleichung zwischen dem trojanischen Kriege und dem Kriege der sieben Fürsten gegen Theben. 19. Folgen der Schlacht bei Pharsalus.

KLASA VII.

1. Gellerts Ausspruch:

Um schlecht zu leben, schwer zu sterben,
Sucht man sich Güter zu erwerben.

Durch eine Fabel zu erläutern.

2. Der kleine Töffel, Erzählung nach einem Gedichte von H. 3. Geiz und Verschwendung. Ein Vergleich 4. Johann der muntere Seifensieder. Erzählung. 5. Das Bild eines guten Schülers (Auseinandersetzung). 6. Nutzen des Studiums der Naturgeschichte. 7. Inwiefern das Sprichwort: „Die Morgenstunde hat Gold im Munde“ begründet ist an Beispielen aus dem gewöhnlichen Leben ersichtlich zu machen. 8. Apotheke und Buchhandlung (Parallele) 9. Äussere Vorzüge des Menschen vor den Thieren (Auseinandersetzung). 10. Undank ist der Welt Lohn, an Beispielen aus dem griechischen und römischen Geschichte nach zuweisen. 11. „Iphigenie in Tauris“ (Charaktterschilderung nach der Lecture). 12. Über die Bedeutung des Satzes: „Niemand ist vor dem Tode glücklich zu preisen.“ 13. Die verschiedenen Menschenalter verglichen mit den Jahreszeiten. 14. Stadtleben und Landleben (In Gesprächsform).

KLASA VIII.

1. Ähnlichkeit und Unterschied zwischen dem Angenehmen, Schönen, Vollkommenen und Erhabenen (auf Grundlage der Lectüre). 2. Bedeutung der *magna charta libertatum* in konstitutionellen Leben Englands (nach dem Vortrage). 3. Ähnlichkeit und Unterschied zwischen einem Sanguiniker und Choliker (zu erläutern durch entsprechende Beispiele). 4. Welche Umstände übten den Einfluss auf die Entwicklung der Englischen Seemacht seit den Zeiten der Königin Elisabeth, bis ans Ende des 18ten Jahrhunderts. 5. Anwendung des Luftdruckes zum praktischen Nutzen des Menschen. 6. Die Entwicklung der äusseren Macht Österreichs zur Zeit der Babenberger. 7. Die Entwicklung der äusseren Macht Österreichs zur Zeit Maximilians I. (auf Grund des Vortrages). 8. Über den Werth des Studiums der klassischen Philologie. 9. Gedanken an der Gruft Napoleons auf St. Helena. 10. Es ist der Unterschied anzugeben zwischen der Satyre, Ironie und Sarkasmus. 11. Ursache des bedeutenden Unterschiedes der klimatischen Verhältnisse Böhmens, Ungarns und Galiziens. 12. Die Bedeutung und der Unterschied der Begriffe: Wahn, Wahnbild, Wahnwitz, Wahnsinn (durch Beispiele zu erläutern.)

Statystyka uczniów.

W klasie	Uczniowie publiczni		Wypadek klasyfikacji pod koniec roku szkolnego						na egzaminie poprawczym na początku roku	
	na początku	pod koniec	S t o p i e ń						obstali	nie obstali
	roku szkolnego		celujący	pierwszy	drugi	trzeci	w zawieszaniu	prze-stało uczęszczać		
I. a	60	50	5	24	1	4	16	10	11	—
I. b	59	51	5	25	1	5	15	8	11	2
II. a	45	40	3	18	2	1	16	5	3	—
II. b	37	35	3	21	2	3	6	2	6	2
III. a	33	31	3	15	—	6	7	2	9	1
III. b	38	37	6	23	1	5	2	1	—	—
IV.	53	46	3	36	1	2	4	7	3	—
V.	39	35	4	17	—	1	13	4	5	1
VI	33	32	4	23	—	1	4	1	4	—
VII.	34	28	2	22	—	—	4	6	5	—
VIII.	29	29	3	19	4	3	—	—	—	4
Razem .	460	414	41	243	12	31	87	46	57	10
P r y w a t y ś c i .										
		11	5	6				1		

W porównaniu z rokiem szkolnym 1878 przybyło uczniów Publicznych 45, prywatystów 9.

Pomiędzy tymi znajduje się:

Krajowców	Obcokrajowców	Religii		Wyznania		Bezwyznaniowi	Mówiących rodzimym językiem		
		rz. kat.	gr. kat.	ewangelickiego	może-szowego		polskim	ruskim	niemieckim
422	3	176	115	1	132	1	297	115	13

Wiek uczniów pod koniec roku szkolnego, w klasie I.:

10ty rok u	9	uczniów
11	„	18 „
12	„	19 „
13	„	16 „
14	„	19 „
15	„	12 „
16	„	6 „
17	„	2 „

Płaciło szkolne 228.

Uwolnionych od całego szkolnego 196.

„ „ połowy „ 1.

Całoroczne szkolne przyniosło 5140 złr. a. w.

Stypendyum pobierało uczniów 7,

Kwota na stypendya wydana 997.50 złr. a. w.

Wypadek egzaminu dojrzałości z końcem roku szkolnego 1879.

Przystąpiło do egzaminu 30 publicznych uczniów i 2 eksternistów. Świadectwo dojrzałości chlubne otrzymało 3 abiturientów: 1) Auerbach Emanuel, 2) Cieński Bogusław, 3) Koprowski Michał.

Świadectwo dojrzałości otrzymało 16 abiturientów: 1) Bielawski Antoni, 2) Chodynicki Jan, 3) Czubyty Tytus, 4) Czumak Piotr, 5) Ehrlich Adolf, 6) Fidler Henryk, 7) Jasiński Stanisław, 8) Kieki Zygmunt, 9) Kopczyński Bronisław, 10) Kossowski Maurycy, 11) Kurbas Mikołaj, 12) Mandela Jan, 13) Ostrowski Włodzimierz, 14) Poźniak Aleksander, 15) Puntschert Włodzimierz, 16) hr. Wiśniewski Jarosław.

Reprobowano na jeden rok 3 abiturientów, na pół roku 4, do egzaminu poprawczego po feryach przyznaczono 6.

NABYTEK TEGOROCZNY.

a) Biblioteka dla nauczycieli.

RELIGIA. Mach Fr. T. Erbaungsreden zunächst für Studirende höherer Bildungsanstalten. Scherr Johannes Dr. Geschichte der Religion

FILOZOFIA Volkman Wilhelm, Ph. Dr. Ritter von Volkmar, Lehrbuch der Psychologie vom Standpunkte des Realismus und nach genetischer Methode. Thaulon Gustav, Die Gymnasialpädagogik. Leves G. H., Przylogia codziennego życia z angielskiego przetłumaczył Ludwik Masłowski. Szokalski W. Dr., Fantazyjne objawy zmysłowe.

HISTORIA i DZIEŁA POMOCNICZE. Smets Moritz, Geschichte der Oesterreichisch - Ungarischen Monarchie mit 12 Illustrationen. Stanley Henry M. Durch den dunklen Welttheil oder die Quellen des NIs, aus dem Englischen vom Professor Dr. C. Böttiger. Mecherzyński Karol, Historia wymowy w Polsce. Müller Fried., Allgemeine Ethnographie. Leves C. H., Dzieje żywota i utworów Goetego, z angielskiego przełożył A. Nowosielski. Montesquieu, Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et leur décadence. Munk Eduard, Dr. Professor, Geschichte der römischen Literatur. Peschel Oscar, Abhandlungen zur Erd- und Völkerkunde. Schöman Georg, Fried., Die Verfassungsgeschichte Athens nach J. Grottes History of Greece. Schäffer Arnold, Demosthenes und seine Zeit. Scherr Johannes, Deutsche Cultur- und Sittengeschichte. Oncken Wilhelm, Allgemeine Geschichte in Einzelndarstellungen.

FILOLOGIA i LINGWISTYKA. Dictionaire de l'Accademie française Septième édition.

LITERATURA STAROŻYTNA. Rheinhard Herrman C. Julii Caesaris Commentarii de bello gallico. Pajura Sallustyusza Kryspa Spisek

Katyliny na polski język przełożył Habura Franciszek. Xenophontis opera edidit Gustavus Sauppe. M. Tulii Ciceronis Philosophia moralis Dr. Josephus Walter. Aristophanis Comoediae edidit Augustus Meneke. Aristophanes ausgewählte Comoedien erklärt von Theodor Kock. Aeschyli Tragoediae recognovit et praefatus est Guilielmus Dandorfius. Demosthenes Orationes edidit Immanuel Becker. Euripides ausgewählte Tragoedien erklärt von F. G. Schöne. Euripidis Tragoediae edidit Augustus Witschel. Ausgewählte Komoedien des T. M. Plantus für den Schulgebrauch erklärt von Julius Brix. Literatura nowoczesna. J. Onyszkiewicz, Ruska Biblioteka. Lewestam Henryk, Alexander Fredro. Staél Madame, Corinne ou Italie. — Książki szkolne. Reben Edward, Gramatyka jęz. niemieckiego cz. 1. i 2. Reben, Wypisy niemieckie dla szkół średnich wyd. 3. Studniarski, Gramatyka jęz. francuskiego wyd. 3. Paully Fr. Zehn Reden des Demosthenes vierte Auflage. Crüger Jan, Zarys psychologii do użytku szkolnego i nauki prywatnej, przełożył Z. Siwceżyński Szaraniewicz Izidor Dr. Krótki rys geograficzny Austriacko-Węgierskiej monarchii wyd. 2. Pütz Wilhelm Professor, Grundriss der Geographie und Geschichte der alten, mittleren und neuen Welt, Fünzfente Auflage. M. Jęcki Antoni Gramatyka języka polskiego szkolna. Wydanie 5 — Czasopisma: Jenaer Literaturzeitung f. d. J. 1879, Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministerium für Cultus und Unterricht f. d. J. 1878. Zeitschrift für das Realsschulwesen, dritter Jahrgang. Szkoła, tygodnik pedagogiczny r. 1879. Dzieła rozmaitej treści: Bericht über oesterreichisches Unterrichtswesen aus Anlass der Weltausstellung in Wien 1873. Sprawozdanie z wystawy rolniczej i przemysłowej we Lwowie 1877. Lemayer Karl Dr. Die Verwaltung der oesterr. Hochschulen von 1868 — 1877. Szkoły ludowe w Galicyi w r. 1877/8.

SZTUKI. Koppman, Figurenzeichnen, Meichert H. Allgemeine Zeichenschule. Landschaftenzeichnen. Echler, Zeichenschule.

MAPY. Brettschneider C. A. 1. Europa um 300 J. nach Chr., 2., im Anfang des VI. Jahrh., 3., zur Zeit Karls des G., 4., in der zweiten Hälfte des X. Jahrh., 5. zur Zeit der Kreuzzüge. 6. zu Ende der XIV. Jahrh., 7. zur Zeit der Reformation, 8. zur Zeit dreissigähr. Krieges, 9. im VIII. Jahrh., 10. im Zeitalter Napoleons 1809 — 1815.

b) **Biblioteka dla uczniów.**

Dzieła Józefa Kremera. Pisma Ignacego Chodźki. Łoziński, Skarb Watażki. Hoffmanowa, Jan Kochanowski w Czarnolesiu. Hofman, Obrazki z królestwa zwierząt. Baebich, Die Wunder der Schöpfung, Gorecka Wspomnienia o Alanie Mickiewiczu. Charles Hofman, Journal de Famille. Juliusz Verné. Przygody 5 Rosyan i 5 Anglików, przekład Anczyca. Dzieła Kurpińskiego, Chęciński, Na spodzie okrętu. Humboldt, Podróże, przekład Szyszki. Von Horn u. W. Oertel Jugendbibliothek 109 zeszytów. Ziemia i jej mieszkanie, Hösik.

c) **Biblioteka dla ubogich uczniów.**

Sześćdziesiąt ośm książek szkolnych darem abiturientów i uczniów uczęszczających do zakładu.

d) **Gabinet fizyczny.**

Przyrząd do wykazania prawa Mariotta. Przyrząd do przewodnictwa ciepła. Lughenhou'sa elektryczne jajo. Magnetometer Webera. Alkoholowy termometer. Chłodnik Liebiga z szklaną podstawką. Po dwójny walec do prawa Archimedesza, Diament.

e) **Gabinet historyi naturalnej.**

Diodon tigrinus (najeżka plamista).

FUNDUSZE.

a) Na środki naukowe.

W moc reskr. W. Minist. Wyznań i Oświecenia z d. 14. czerwca 1878 do l. 9290 mają z początkiem r. b. 1879 wydatki na środki naukowe być pokryte z przychodu taks od przyjęcia i za duplikaty świadectw, tudzież z datku w kwocie 1 zfr., który każdy uczeń przy zapisie na te środki obowiązany złożyć. Dotacyi rządowych wyznaczonych na te cele więcej się nie udziela.

W r. szkolnym 1879 przyniosły:

Taksy od przyjęcia	331 zfr. 90 ct.
Taksy za duplikaty świadectw	19 „ — „
Ratek na środki naukowe	472 „ — „
Razem	845 zfr. 90 ct.

Z tej sumy wydano:

I. Na bibliotekę dla nauczycieli:

1) Za książki, czasopisma i mapy	303 zfr. 15 ct
2) Za oprawę książek	29 „ 20 „
3) Na pokrycie innych potrzeb	7 „ 60 „

II. Na bibliotekę dla uczniów:

1) Za książki i czasopisma	117 zfr. 70 ct.
2) Za oprawę książek	19 „ 48 „
3) Na pokrycie innych potrzeb	9 „ — „

III. Na gabinet fizyczny:

1) Za przyrządy,	116 zfr. — ct.
2) Na experymenta i inne potrzeby	16 „ 25 „

IV. Na gabinet historyi naturalnej:

Za okaz ryby morskiej (diodon tigrinus), najeżka płamista.	4 zfr. — ct.
--	--------------

V. Na potrzeby nauki rysunków:

1) Za szafę na skład przyrządów rysunkowych,	21 zfr. — ct.
2) Za wzory	16 „ — „

b) Na wsparcie ubogich uczniów.

Przychód:

Pozostało z r. 1878	41 złr. 42 ct.
Wpłynęło do puszki	13 „ 38 „
Ze sprzedaży niepotrzebnych papierów	4 „ 40 „
Z przedstawienia amatorskiego	30 „ 14 „
Dar h. Józefa Baworowskiego	10 „ — „
Dar W. Rajmunda Schmidta.	2 „ — „
Suma przychodu	<u>101 złr. 4 ct.</u>

Rozchód:

Na opłatę szkolną za jednego ucznia	10 złr. — ct.
Za oprawę książek	5 „ 10 „
Za odzież dla ubogich uczniów.	61 „ 4 „
Suma rozchodu	<u>74 złr. 14 ct.</u>
Pozostaje na rok przyszły	26 złr. 90 ct.

W tutejszej kasie oszczędności jako żelazny kapitał, było zeszłego roku 412 złr., co obecnie razem z odsetkami czyni 437 złr.

Dyrekcya poczytuje sobie za miły obowiązek wyrazić na tem miejscu w imieniu ubogich uczniów łaskawym daweom publiczne podziękowanie.

Wynik examinu dojrzałości.

	Uczniów	
	publicznych	externistów
Poddało się examinowi dojrzałości	50	2
Otrzymało chlubne świadectwo dojrzałości	5	—
„ „ świadectwo dojrzałości	16	—
Reprobowano na jeden rok	2	1
„ „ 1/2 roku	3	1
Przyznaczono do examinu poprawczego po sześciu tygodniach	6	—
Z tych uczniów udaje się:		
na teologią	6	—
na prawo	22	2
na medycynę	1	—
na wydział filozoficzny	1	—

Abituryenci opracowali następujące zagadnienia pisemne:

Tłumaczenie z jęz. łacińskiego na polski: *Lir. V C. 27. „Mos erat Faliscis apud eos pacem universa pos eret civitas!!*

Tłumaczenie z jęz. polskiego na łaciński! Wypisy polskie dla klas niższych gimn. tom 2. Wyprawy Cezara do Brytanii od słów: „Z początkiem wiosny następnego roku“, aż do słów „ścigani zaś opuszczali wozy i pieszo włócznią walczyli z nacierającą jazdą“.

Tłumaczenie z języka greckiego: *Hommert Odys. d., 524—563 „ταῦτά αἱ ἀοιδος — οὐτ' ἀπολέσθαι“.*

Wypracowanie wolne w języku polskim: „Jakie znaczenie mają starożytni Grecy i Rzymianie w historii cywilizacji świata?“

Wolne wypracowanie w języku ruskim: „Вартóсть уха и ока для интеллектуального образования человека“.

Wolne wypracowanie w języku niemieckim: *Welchen Einfluss übten die punischen und die macedonisch — orientalischen Kriege auf die politische und sociale Gestattung Roms aus?“*

Z matematyki:

1. Rozwiązać następujące równanie:

$$\sqrt{2x+7} + \sqrt{3x-18} = \sqrt{7x+1}$$

2. Ktoś złożył sumę 6000 złr. na procent składany po 6⁰/₁₀₀ chcąc pobierać po 500 złr. rocznej renty. Po ilu latach wyczerpie się ta suma.

3. Gdy wysokość słońca wynosi $36^{\circ} 25' 46''$ jakiś przedmiot wysoki daje wtedy cień na płaszczyźnie poziomej 58.4^m długi. Jaka jest wysokość tego przedmiotu?

Wiek abiturientów:

17	rok	u	3
18	"	"	9
19	"	"	9
20	"	"	4
21	"	"	5
23	"	"	2
24	"	"	1
27	"	"	1

Z 19 uczniów, których uznano za dojrzałych, kształciło się w tutejszym gimnazjum:

przez	1	rok	5
"	5	lat	1
"	6	"	3
"	8	"	10

KRONIKA GIMNAZYALNA.

Rok szkolny rozpoczęto wezwaniem Ducha św. dnia 1. września.

Na zastępstwo p. nauczyciela Józefa Czerneckiego, akcesisty w administracji wojskowej, powołanego wśród wakacyj do c. k. czynnej armii do Bośni, przydzielono tutejszemu gimnazjum p. Euzebiu za Szajdzickiego zastępcę c. k. gimnazjum w Tarnowie, a z powodu podzielenia kl. III. na dwa równoległe oddziały p. Wojciecha Kwoczyńskiego zastępcę c. k. gimnazjum w Nowym-Sączu. Z początkiem 2. półrocza po powrocie p. Czerneckiego przeniosła W. Rada szkolna krajowa p. zastępcę Aleksandra R. deckiego do c. k. gimnazjum Fr. Józefa we Lwowie.

Dnia 4. października obchodził z. kład imieniny N. Pana uroczy tem nabożeństwem w cerkwi i kościele, a dnia 21 kwietnia dwudziestopiątą rocznicę zaślubin N. N. Państwa. Po solennem nabożeństwie w obu świątyniach zgromadziła się młodzież szkolna w towarzystwie pp. nauczycieli w stosownie przystrojonej sali budynku gimnazyalnego, gdzie po przemowie dyrektora, dla czego uroczystym nastroju obchodzają, skreślił p. zastępcę K. Algierski i w treściwej mowie dzieje rządów N. Pana, wymieniając dobrodziejstwa, które za tych błogich rządów na kraje koronne a szczególnie na Galicyą spłynęły.

Młodzież szkolna obu obrządków przystąpiła w ciągu roku trzy razy do św. Sakramentów pokuty i ołtarza, odbyła rekolekcyę wielkanocną i dopełniła warunków jubileu-zu ogłoszonego przez J. S. Papieża Leona XIII.

Rok szkolny zakończono d. 16. lipca nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

Ważniejsze rozporządzenia wydane w upłynionym roku szkolnym :

1) Reskrypt W. M. W. i O. z dnia 14. czerwca 1878 do l. 9290, mocą którego rządowe dotacye na środki naukowe z początkiem r. b. 1879 ustają, a wydatki na nie mają być pokryte z przychodu taks od przyjęcia i za duplikaty świadectw, tudzież z datku w kwocie 1. zlr., który każdy uczeń przy zapisie złożył obowiązany.

2) Reskrypt W. M. W. i O. z dnia 8. lipca 1878 do l. 10821, którym zakazano dyrektorom szkół średnich trzymać na stanyci i w kcie uczniów tego zakładu, którego są przełożonymi, n.uczycielom zaś z tej klasy, w której nauki udzielają.

3) Reskrypt W. M. W. i O. z d. 21. września 1878 l. 15551, który orzeka, że i panie mogą się poddać egzaminowi dojrzałości z zachowaniem form dla młodzieży męskiej przy tym egzaminie przepisanych.

4) Reskrypt W. M. W. i O. z d. 4. listopada 1878 do l. 17722, który orzeka, że w szkołach średnich uczeń może otrzymać uwolnienie od całej lub połowy opłaty szkolnej tylko w tym razie, jeśli obok świadectwa ubóstwa przedłoży świadectwo szkolne z pomyślnym postępem w naukach, z cenzurą z obyczajów „wzorowe chwalebne“ z pilności „wytrwała, zadowolniająca“ Też same warunki są potrzebne do zachowania otrzymanego uwolnienia od całej lub połowy opłaty szkolnej.

5) Reskrypt W. M. W. i O. z d. 22. stycznia 1879 do l. 803, mocą którego abituryceni gimnazjalni, których przeciętna cenzura z ostatnich czterech półroczy nauki publicznej z historyi i fizyki opiewa „chwalebny, celujący lub znakomity“ na egzaminie dojrzałości od pytania z tych przedmiotów są uwolnieni, a owe cenzury w świadectwie dojrzałości zapisane na wynik egzaminu wylęwać mają.

6) Reskrypt W. M. W. i O. z d. 5. lutego 1879 do l. 1921, który orzeka; że treść reskryptu pod l. 5. i do prywatystów przystępujących do egzaminu dojrzałości ma być zastosowaną.

7) Reskrypt W. M. W. i O. z d. 8. maja 1879 do l. 2177, mocą którego abituryceni uwolnieni od połowy opłaty szkolnej są obowiązani do złożenia połowy taksy maturalnej.

Rok szkolny 1880 rozpocznie się dnia 1. września. Zapisy i egzamina wstępne do kl. I. odbywać się będą od 28.—31. sierpnia, równie też egzamina poprawcze. Uczniowie starający się o przyjęcie do kl. I., którzy poprzednio uczęszczali do publicznej szkoły ludowej winni wykazać się przed dyrekcją zaświadczeniem tejże szkoły, na którem końcowy ustęp ma opiewać: „Ponieważ uczeń ten zamierza wstąpić do szkoły średniej, przeto wydaje mu się na ten cel niniejsze świadectwo“. Nadto ci uczniowie mają okazać metrykę chrztu lub urodzenia, złożyć 2, złr. 10 ct. taksy od przyjęcia, datek na środki naukowe wysokości 1 złr. i opłatę szkolną albo przy zapisie, albo najdalej w przeciągu miesiąca września. Równie też każdy uczeń nowo wstępujący do gimnazjum obowiązany jest do złożenia zaraz na wstępie 2 złr. 10 ct. taksy od przyjęcia, 1 złr. datku na środki naukowe i opłaty szkolnej w przeciągu miesiąca września, jeśli od niej nie ma uwolnienia. Do złożenia datku w kwocie z r. 1 na środki naukowe są i miejscowi uczniowie obowiązani.

LOKACYA UCZNIÓW POD KONIEC II. PÓLROCZA.

KLASA I. a.

Stopień celujący: 1. Brówka Michał. 2. Hochmann Chne. 3. Romanowicz Emanuel. 4. Beerenblum Naftali. 5. Beerenblum Marcus. — Stopień pierwszy: 6. Moskwa Franciszek. 7. Eckhardt Zenon. 8. Korol k Tomasz. 9. Czerniawski Jan. 10. Beigel Wolf. 11. Meller Artur. 12. Landau Juliusz. 13. Dobrowolski Alexander. 14. Kleiner Juda. 15. Barna Filip. 16. Grünfeld Israel. 17. Axelrad Phoebus. 18. Rad Stanisław. 19. Krell Abba. 20. Horowitz Efraim. 21. Duwal Eugeniusz. 22. Keppel Józef. 23. Hoszowski Bronisław. 24. Feuersteir Marek. 25. Ochsenhorn Hermann. 26. Hoszowski Hilary. 27. Kowalski Andrzej. 28. Goldberg Salomon. 29. Buczkowski Stanisław. — Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 4; do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono 16.

KLASA I. b.

Stopień celujący: 1. Czerwiński Karol. 2. Sadowski Włodzimierz. 3. Towarnicki Marcin. 4. Weinsaft Dawid. 5. Werner Wilhelm. — Stopień pierwszy: 6. Steinhardt Izidor. 7. Stroński Kazimierz. 8. Raczyński Brnislaw. 9. Zipper Gustaw. 10. Rozdolski Epifaniusz. 11. Pawelski Jan. 12. Wagschall Herman. 13. Pierożyński Oktaw. 14. Zellermyer Mendel. 15. Szawłowski Franciszek. 16. Zakrzewski Józef. 17. Wołowczuk Mikołaj. 18. Sieczyński Dyonizy. 19. Patkiewicz Tadeusz. 20. Rathhaus Beermann. 21. Pollak Abraham. 22. Rotter Gabryel. 23. Zawadzki Ludwik. 24. Frisch Ludwik. 25. Towarnicki Jan. 26. Polański Ignacy. 27. Puntschert Jan. 28. Strommwasser Salomon. 29. Sochanik Felicyan. 30. Dyszkiewicz Tadeusz. — Stopień drugi otrzymał 1 uczeń; trzeci stopień 5; do egzaminu poprawczego przeznaczono 15.

KLASA II. a

Stopień celujący: 1. Nussbrecher Leib. 2. Kopyteczak Włodzimierz. 3. Feiles Karol. — Stopień pierwszy: 4. Mochnacki Włodzimierz. 5. Kuluszka Julian. 6. Franz Henryk. 7. Chruszczewski Stanisław. 8. Wsniowski Felix. 9. Kiweluk Jan. 10. Mohlowski Piotr. 11. Curkowski Jan. 12. Dolnicki Alexander. 13. Kupka Franciszek. 14. Dniestrzński Mieczysław. 15. Katz Józef. 16. Biłous Mikołaj. 17. B. lemer Selig. 18. Ujejski Stanisław. 19. Łohiński Roman. 20. Beigel Abraham. 21. Koepfel Henryk. — Stopień drugi otrzymało 2 uczni; stopień trzeci 1; do egzaminu poprawczego 16.

KLASA II. b.

Stopień celujący: 1. Stesłowicz Władysław. 2. Łacek Maryan. 3. Nawrocki Jan. — Stopień pierwszy: 4. Serkowski Józef. 5. Orosz Władysław. 6. Eisenberg Karol. 7. Sadowski Mikołaj. 8. Jasiński Michał. 9. Szpytko Ignacy. 10. Brzezina Eugeniusz. 11. Metall Herman. 12. Midowicz Kazimierz. 13. Stanisławski Karol. 14. Czerwiński Eugeniusz. 15. Promiński Kazimierz. 16. Mroczkowski Stanisław. 17. Lewicki Julian. 18. Marbach Jakob. 19. Fedorowicz Alexander. 20. Onyszkiewicz Jerzy. 21. Rosen Filip. 22. Zakrzewski Tomasz. 23. Teiber Adolf. 24. Sommer Leon. — Stopień drugi otrzymało 2 uczni; stopień trzeci 3 do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

KLASA III. a.

Stopień celujący: 1. Fischer Adolf. 2. Auerbach Szymon. 3. Barącz Jan. Stopień pierwszy: 4. Dobrowolski Stanisław. 5. Zawistowski Józef. 6. Königsberg Jakób. 7. Garfein Salomon. 8. Harasymów Antoni. 9. Dankner Michał. 10. Koprowski Antoni. 11. Hilberg Julian. 12. Brand Leon. 13. Bołoboński Józef. 14. Dereniowski Adam. 15. Krámarz Eugeniusz. 16. Jaskulak Teodor. 17. Altmann Schmerl. 18. Funkenstein Mojżesz. — Stopień trzeci otrzymało 6; do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

KLASA III. b.

Stopień celujący: 1. Wróblewski Józef. 2. Sternklar Leon. 3. Zobków Michał. 4. Szajnowski Stanisław. 5. Morgenrot Szymon. 6. Rosenfeld Zygmunt. Stopień pierwszy: 7. Swiczar Hilary. 8. Rosen Joachim. 9. Rossin Otto. 10. Krupański Marvan. 11. Zarzycki Orest. 12. Tyszkowski Stanisław. 13. Turyn Jakób. 14. Parnas Emanuel. 15. Malicki Józef. 16. Springwald Stanisław. 17. Lubowicz Michał. 18. Zahajko Teodozy. 19. Kowalski Antoni. 20. Poznański Meleczy. 21. Unsing Gustaw. 22. Teisseyre Julian. 23. Sochacki Włodzimierz. 24. Lewicki Emil. 25. Strzelbcki Teodor. 26. Schaffel Marek. 27. Szankowski Seweryn. 28. Łucek Teofil. Roenberg Ludwik. — Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 5; do egzaminu poprawczego przeznaczono 2.

KLASA IV.

Stopień celujący: 1. Gawroński Tadeusz. 2. Cebrowski Wiktor. 3. Zimmermann Saul. — Stopień pierwszy: 4. Lic Stanisław. 5. Dawidowski Maryan. 6. Münz Ozyasz. 7. Schneider Adam. 8. Zimmermann Natan. 9. Strzelbicki Antoni. 10. Cześowski Kazimierz. 11. Turski Ferdynand. 12. Szankowski Włodzimierz. 13. Biedermann Stanisław. 14. Beerenblum Natan. 15. Keller Rajmund. 16. Pragłowski Józef. 17. Brief Hirsch. 18. Załużny Leon. 19. Piątkiewicz Rościsław. 20. Kurbas Stefan. 21. Knauer Wilhelm. 22. Ostafilski Stanisław. 23. Ingwer Izidor. 24. Jougan Jan. 25. Gawacki Emil. 26. Kratochwil Józef. 27. Krzysztofowicz Bogdan. 28. Mohr Antoni. 29. Wakulski Dyonizy. 30. Lewicki Leon. 31. Baczyński Eustachy. 32. Katz Wilhelm. 33. Horodnicki Grzegorz. 34. Senensieb Marcus. 35. Chudyk Mikołaj. 36. Lercher Ludwik. 37. Drozdowski Włodzimierz. 38. Gold Józef. 39. Neustein Robert. — Stopień drugi otrzymał 1 uczeń; stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

KLASA V.

Stopień celujący: 1. Blaustein Salomon. 2. Zdziarski Władysław. 3. Safir Józef. 4. Reisberg Izak. — Stopień pierwszy: 5. Fuchs Leon. 6. Kümmlermann Obadya. 7. Czubaty Mikołaj. 8. Dawczyński Michał. 9. Pohórecki Władysław. 10. Stanisławski Eugeniusz. 11. Świeciński Władysław. 12. Tyszkowski Leon. 13. Blaustein Berl. 14. Rosenfeld Josef. 15. Grek Michał. 16. Roth Kasiel. 17. Franz Ludwik. 18. Ochocki Tomasz. 19. Brückmann Julian. 20. Nieświatowski Zygmunt. 21. Mossora Michał. — Trzeci stopień 1; do poprawczego egzaminu przeznaczono 11.

KLASA VI.

Stopień celujący: Münz Josef. 2. Rosenzweig Jakób. 3. Pokrzywnicki Ludomir. 4. Królikowski Szezeban. — Stopień pierwszy: 5. Tyszkowski Władysław. 6. Grubryn Ferdynand. 7. Arastaziewski Mikołaj. 8. Lubowicz Izidor. 9. Pineles Salomon. 10. Dereniowski Bolesław. 11. Borzewski Leopold. 12. Lityński Kazim. 13. Czubaty Józef. 14. Paszkowski Władysław. 15. Kunicki Apolinary. 16. Parnas Maxymilian. 17. Baczyński Korneli. 18. Spolski Alexander. 19. Stuziński. 20. Drozdowski Stanisław. 21. Baczyński Leon. 22. Fedorowicz Leon. 23. Gnatewicz Piotr. 24. Leibliger Gustaw. 25. Wojtkowski Jan. 26. Reis Mojżesz. — Trzeci stopień 1; do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

KLASA VII.

Stopień celujący: 1. Krzysztofowicz Jan. 2. Gecio Onufry. — Stopień pierwszy: 3. Czarkowski Filibert. 4. Krynicki Bogdan. 5. Fiszer Abraham. 6. Pakosz Tadeusz. 7. Parnas Salomon. 8. Niebieszczański Piotr. 9. Piatkiewicz Kazimierz. 10. Marienberg Dawid. 11. Selecki Adam. 12. Soltys Tadeusz. 13. Tennenbaum Ludwik. 14. Zahajko Leon. 15. Koziebrodzki Jan. 16. D. mant Salomon. 17. Morgenrot Maurycy. 18. Celwicz Alexander. 19. Kicki Tytus. 20. Lewicki Michał. 21. Stanisławski Edmund. 22. Pokrzywnicki Włodzimierz. 23. Schmidt Jan. 24. Teisseyre Edward. — Do poprawczego egzaminu przeznaczono 4.

KLASA VIII.

Stopień celujący: 1. Koprowski Michał. 2. Auebach Emanuel. 3. Cieński Bogusław. — Stopień pierwszy: 4. Enrlch Arnold. 5. Puntshert Włodzimierz. 6. Jański Stanisław. 7. Kurbas Mikołaj. 8. Czumak Piotr. 9. hr. Wisniewski Jarosław. 10. Kossowski Maurycy. 11. Zawadzki Alexander. 12. Ostrowski Włodzimierz. 13. Mandela Jan. 14. Pozniak Alexander. 15. hr. Wisniewski Stanisław. 16. Fiedler Henryk. 17. Kicki Zygmunt. 18. Czubaty Tytus. 19. Bielawski Antoni. 20. Kopezyński Bronisław. 21. Chodyniecki Jan. 22. Żebracki Bolesław. Stopień drugi otrzymało 4, stopień trzeci 3.

